

NUMMER

1

2018
JANUAR/
FEBRUAR

OPTIKEREN

En komplet familie

Nu findes Biotrue® ONEday
for Astigmatism

Bestil prøvelinser
til dig selv på
[bauschnordic.com/
dk/biotruefamily](http://bauschnordic.com/dk/biotruefamily)

Vi er stolte af at præsentere den nye Biotrue®ONEday for Astigmatism,
en linse med peri-ballast designet for at give klart og komfortabelt syn.

BAUSCH + LOMB

www.bausch.dk

Contact lenses are medical device.

“HER VIL JEG ARBEJDE EN DAG!”

Som nybagt student gik Gitte Mose ind i en Louis Nielsen-butik for at få et par briller, og konceptet tiltalte hende. ”Jeg sagde: Her vil jeg arbejde en dag! Jeg vidste med det samme, at jeg gerne ville være optiker. Medarbejderne er så fantastiske, og jeg er begejstret for konceptet – så jeg ville gerne være en del af det.” Her 14 år senere er hun optiker og ejer af butikken i Thisted.

“HOS LOUIS NIELSEN KAN MAN ALTID LÆRE MERE OG TAGE ET SKRIDT OP AD KARRIERESTIGEN.”

Gitte begyndte på optikeruddannelsen i 2002, efter at hun havde fået tilbudt et studentjob i butikken i Holstebro. Hendes ønske om at være en del af Louis Nielsen blev ikke bare opfyldt. Det viste sig også, at hun havde særlige evner for optikerfaget. Da hun afsluttede uddannelsen, modtog hun nemlig Optimusprisen for optikstuderende. ”Det var en dejlig anerkendelse af alt det hårde arbejde! Og min fornemmelse angående Louis Nielsen var rigtig: Det er et virkelig godt sted at arbejde.”

“Før Louis Nielsen kom ind på markedet, var briller temmelig dyre. En del mennesker besøgte ikke en optiker i over 10 år, fordi de syntes, det var for dyrt. Så da Louis Nielsen gik ind på markedet, kunne de endelig købe kvalitetsbriller til en overkommelig pris og dermed få et bedre syn! Det koncept tiltalte mig rigtigt meget.”

Fokus på medarbejdere og kunder

Gitte havde været optiker i butikken i Holstebro i mange år, da hun blev ejer af begge butikker i Holstebro. Efter fire år har

hun for nylig taget en ny udfordring op, idet hun har overtaget den meget mindre butik i Thisted. ”Det er skønt, at jeg nu efter at have løbet frem og tilbage mellem to butikker kan have fuldt fokus på én butik. Det betyder, at jeg har mere tid til at koncentrere mig om mit team og vores kunder – det nyder jeg virkelig.”

Brede karrieremuligheder

”Jeg opmuntrer altid mit team til at lære nyt og komme videre i livet. Jeg synes, det er fantastisk, at man kan begynde som medarbejder i vores virksomhed og derefter kan blive optiker eller endda partner med alle de muligheder, det indebærer. Man kan altid lære mere og tage et skridt op ad karrierestigen.”

”Som optiker hos Louis Nielsen får man lov til at fokusere helt og holdent på sit fag. Det professionelle team omkring dig tager sig af mange andre opgaver: booking af aftaler, fortest, nethindefotografering, dispensing. Derfor er det meget vigtigt, at ikke bare optikeren, men også de enkelte teammedlemmer er veluddannede og med alle de uddannelsesmuligheder, vi har, er det tilfældet hos Louis Nielsen.”

God hjælp fra kollegerne

”For mig er det fedt, at jeg får lov til at beskæftige mig med det, jeg helst vil og samtidig eje min egen butik. Det er derfor, jeg valgte at blive butikspartner. Det er tilfredsstillende at have kombinationen af egen butik og et supportkontor at falde tilbage på. Det er dejligt at være en del af et større team, så man altid kan bede kolleger om feedback eller hjælp. Hvis man gerne vil have sin egen butik, men ikke ønsker at klare alt selv, er Louis Nielsen værd at overveje.”

Hvis Gittes historie har vækket din interesse og du ønsker at høre mere om Louis Nielsen, så kontakt endelig Iben eller besøg vores hjemmeside. Vi håber at høre fra dig.

Iben Hjortkjær

☎ 3038 1950
✉ srs.dk@specsavers.com
🌐 job.louisnielsen.dk

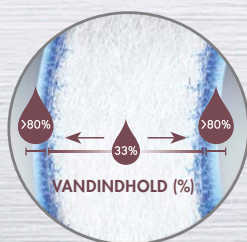

SOM INGENTING

Sådan skal en kontaktlinse føles

DAILIES TOTAL1® kontaktlinser med gradueret vandindhold danner en pude af fugt, der er så behagelig, at kontaktlinsebrugerne slet ikke kan mærke dem.^{1,2*} Det er de eneste kontaktlinser, der kombinerer det eksklusive materiale med gradueret vandindhold og SmartTears™-teknologi.

MATERIALE MED GRADUERET VANDINDHOLD
øger vandindholdet i nærheden af kontaktlinsens overflade og danner en pude af fugt!

SMARTEARS™-TEKNOLOGI
er designet til at stabilisere tårefilmen for at give bedre komfort og visus^{3,7}

Lad dine kunder opleve forskellen med DAILIES TOTAL1® kontaktlinser i dag.

PERFORMANCE DRIVEN BY SCIENCE™

*Procentdel af kontaktlinsebrugere, der var enige i udsagnet "Med disse kontaktlinser glemmer jeg nogle gange, at jeg har dem på".

Referencer: 1. Angelini TE, Nixon RM, Dunn AC, et al. Viscoelasticity and mesh-size at the surface of hydrogels characterized with microrheology. *Invest Ophthalmol Vis Sci.* 2013;54:E-abstract 500. 2. Perez-Gomez I, Giles T. European survey of contact lens wearers and eye care professionals on satisfaction with a new water gradient disposable contact lens. *Clin Optom.* 2014;6:17-23. 3. Perry SS, Huo S, Rudy A, Angelini TE, Sawyer WG. Tribology Laboratory. Hydrogel modulus measurements; Alcon data on file, 2013. 4. Based on critical coefficient of friction measured by inclined plate method; significance demonstrated at the 0.05 level; Alcon data on file, 2011, 2013. 5. Alcon data on file, 2011. 6. Ham BM, Cole RB, Jacob JT. Identification and comparison of the polar phospholipids in normal and dry eye rabbit tears by MALDI-TOF mass spectrometry. *Invest Ophthalmol Vis Sci.* 2006;47(8):3330-3338. 7. Belda-Salmerón I, Ferrer-Blasco T, Albarrán-Diego C, Madrid-Costa D, Montés-Micó R. Diurnal variations in visual performance for disposable contact lenses. *Optom Vis Sci.* 2013;90(7):682-690.

Se brugsanvisningen for komplet information om brug, pleje og sikkerhed.

© 2017 Novartis ALVC/DD/DT1MF/TA/1702

Alcon A Novartis Division

INDHOLD

OPTIKEREN

01
/
18

< 01

Biotrue ONEday er bekvemme endagslinser, som giver et godt syn hele dagen, og er det ideelle valg for dig, der vil have endagslinser, som fungerer perfekt. Biotrue ONEday er inspireret af øjets biologiske funktioner og har samme fugtighedsgrad som det naturlige øje.

6

EN FANTASTISK KONFERENCE

10

DAGSLYS I STORE MÆNGDER ER STADIG DEN BEDSTE KUR MOD MYOPI

14

SKLERALE LINSER HAR SKABT EN REVOLUTION

16

PRISEN GÅR TIL ... OPTIMUS BY ESSILOR & KANDIDATPRISEN

18

NÅR DIABETES TRUER SYNET

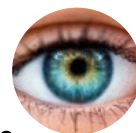

22

ET KIG IND I FREMTIDEN

24

BEHANDLINGS- MULIGHEDER VED HØJ HYPEROPI

28

PÅ MED SIKKERHEDSBRILLERNE

REDAKTION

Optikerforeningen
Bredgade 20, 1
1260 København K
Tlf.: 45 86 15 33
Fax: 45 76 65 76
E-mail: optikeren@optikerforeningen.dk
Korrektur: Korrekturfabrikken

KOMMUNIKATIONSCHEF

Ansvarlig for OPTIKEREN
Lone Helleskov
Tlf.: 88 44 06 17
E-mail: lh@optikerforeningen.dk

ANNONCEBESTILLING

Jette Sterndorff-Jessen
Rosendahl Mediaservice
Tlf.: 76 10 11 47
E-mail: jsj@rosendahls.dk

30

MEDICINSK UDSTYR
GÆLDER BÅDE BRILLER
OG KONTAKTLINSER

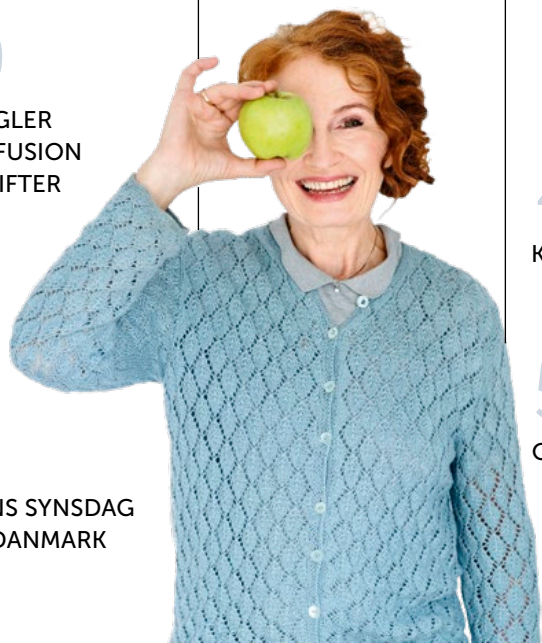
34

MADE IN
DENMARK

40

NYE REGLER
FOR REFUSION
AF UDGIFFER

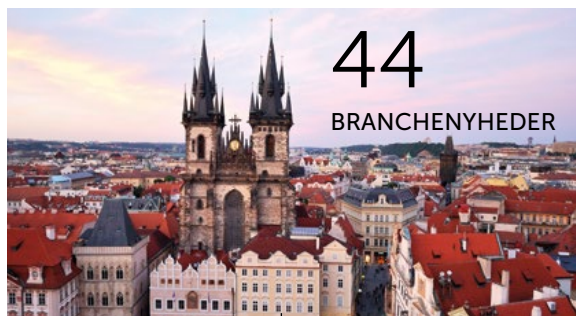

42

VERDENS SYNSDAG
I HELE DANMARK

44

BRANCHENYHEDER

47

COPENHAGEN SPECS

48

KURSUSKALENDEREN

50

OVERSIGTSKALENDER

LEDER

OPTIKBRANCHEN UNDER LUP

Vi nærmer os den tid, hvor mange gør status over det forgangne år. Hvordan gik det, og nåede vi alle de ting, vi havde besluttet os for? I Optikerforeningen kan vi se tilbage på et begivenhedsrigt 2017, hvor vi bl.a. for alvor fik sat aftryk på Verdens Synsdag i et nyt og godt samarbejde med Øjenforeningen. Konferencen i oktober var både den største og bedste nogensinde med mere end 500 deltagere og en lang række interessante foredrag og et fint samarbejde med både Serviceforbundet – Ur-magerne og Optikerne samt Synoptik-Fonden. Begge begivenheder er et bevis på, at når vi formår at samarbejde på tværs i branchen, lykkes vi med at nå ud til hele Danmark med vores budskaber, men også at højne fagligheden i vores egen lille verden.

Og lad det være sagt med det samme: 2018 byder på mange spændende udfordringer. Samarbejdet med Øjenforeningen i forbindelse med Verdens Synsdag fortsætter, og rammerne for DOKK er allerede på plads, så jeg håber, at vi ses i Aarhus den 27.-28. oktober.

Som brancheorganisation venter der os også en række politiske og lovmæssige opgaver. Styrelsen for Patientsikkerhed har varslet tilsyn i hele branchen med fokus på bl.a. journalføring og optikernes faglighed, og derudover vil Lægemedelstyrelsen aflægge besøg i udvalgte butikker for at tjekke, om der er lavet en klinisk evaluering og risikoanalyse for det medicinske udstyr, der sælges til kunderne (læs mere i artiklen på side 30). Samtidig træder den nye persondataforordning også i kraft i maj 2018, hvilket betyder, at der i fremtiden skal laves nye procedurer for databeskyttelse.

Jeg ser det som en af vores vigtigste opgaver at hjælpe medlemmerne i mål med alle de nye tiltag. Der ligger et stort arbejde forude, men Optikerforeningen er klar.

Mange hilsner og godt nytår

*Per Michael Larsen
Formand for
Optikerforeningen*

ANNONCEMATERIALE SENDES TIL

Jette Sterndorff-Jessen
Rosendahl Mediaservice
Oddesundvej 1
6715 Esbjerg N
Tlf.: 76 10 11 47
E-mail: jsj@rosendahls.dk

LAYOUT, PRODUKTION OG TRYK

KLS PurePrint A/S
Jernholmen 42A
2650 Hvidovre
Tlf.: 36 34 29 00
www.kls.dk

Stemningen og fagligheden var helt i top på Dansk Optometri & Kontaktlinse Konference 2017, hvor mere end 500 optikere, optometriste, studerende og branchefolk mødtes til to fantastiske dage på Radisson Blu Scandinavia Hotel i København. Her følger 15 sider tema med reportager og artikler fra den største DOKK nogensinde, der bød på foredrag i verdensklasse, spændende branchenyheder, networking, grin og gode minder.

En fantastisk konference

// AF LONE HELLESKOV FOTO: ANDERS BACH

Deltagerne på årets Optometri & Kontaktlinse Konference kunne vælge mellem 24 spændende foredrag med oplægsholdere fra både ind- og udland. Der var fokus på tidens mest aktuelle emner inden for optometri, hvor både myopi, fundusfotografering, synsfeltsundersøgelse, billeddiagnostik, OCT, det farlige blå lys og sammenhængen mellem syn og diabetes var under lup.

Traditionen tro var det blå smølfehold klar til at registrere alle deltagere og guide dem til det helt rigtige konferencelokale.

FNS' workshop "6 i det fri" var et stort tilløbsstykke, så den var på programmet hele to gange i løbet af lørdagen. Her kunne deltagerne ved hjælp af enkle prøver bl.a. lære at afsløre problemer med samsynsfunktionen.

Der er helt styr på deltagerens kursuspoint, der blev "bippet" efter hvert foredrag.

Optiker Pernille Howalt fra Synoptik i Hellerup, produktionschef Linda Alnor fra kædens hovedkontor og Lone Nygaard, linseoptiker hos Synoptik i Købmagergade i København, er helt enige om, at konferencen er det perfekte sted at få inspiration og et indblik i, hvad der rører sig på markedet, når det gælder faglig viden og produktnyheder.

PERNILLE HOWALT:

"Jeg bruger konferencen til at holde mig opdateret. Lige nu har jeg f.eks. lige været til et utrolig spændende foredrag om fundusfotografering og synsfeltsundersøgelse."

LINDA ALNOR:

"Jeg synes, at det er utrolig positivt, at vi bliver flere og flere til konferencen og dermed også er med til at sprede budskabet om, hvor vigtigt et godt syn er. Og så er det jo også lidt som en stor fætter-og-kusine-fest, hvor vi møder tidligere og nuværende kolleger fra branchen."

LONE NYGAARD:

"Jeg kan godt lidt tanken om, at jeg hver gang bliver provokeret lidt i min hverdag, får rystet mine rutiner og får input til nye måder at gøre tingene på. Selv efter mange år i faget er det utrolig vigtigt for mig at følge med i alt, hvad der sker i branchen, som er i konstant udvikling."

ANETTE ØRKILD
medejer af Ørkilds i
Haderslev

"Jeg er med for første men absolut ikke sidste gang. Det er utrolig vigtigt, at vi som optikere bevarer en høj faglighed, og derfor er jeg nysgerrig på, hvad der sker inden for både forskning og ny teknologi, som vi kan anvende i butikken."

OPTIKER JENS STUMBECK
fra Heiko Stumbeck i
Odense, Middelfart, Svendborg og København:

"Det er min tredje Optometri & Kontaktlinse Konference, og jeg har lige været inde at høre professor Toke Beks foredrag om billeddiagnostik. Det er altid interessant at møde frontløbere inden for branchen og blive klogere på både fag, etik og lovgivning."

DAILIES TOTAL1®

MULTIFOCAL

UDVIKLET TIL AT GIVE GODT SYN MED GLIDENDE OVERGANG

DOBBELT PRISVINDER

Tak for din tillid til **DAILIES TOTAL1® Multifocal** og for at introducere dem til dine patienter som den første og eneste kontaktlinse med gradueret vandindhold til personer med presbyopi.

Vinder af priserne AOP Award
"Product of the Year"

og Optician Award i 2017

"Contact Lens Product of the Year"

THE LENS THAT FEELS LIKE NOTHING^{1,2}

Kontakt din lokale Alcon® salgsrepræsentant eller
Alcon® Kundeservice 36 36 43 60

DAGSLYS

**i store mængder er stadig
den bedste kur mod myopi**

// AF BIRGITTE BARTHOLDY FOTO: ANDERS BACH

Antallet af nærsynede vokser. Vi mødte en af de fremmeste forskere på feltet, Karla Zadnik, på årets optometrikonference i København til et uddybende interview om, hvordan man i fremtiden bedst bremser sygdommen, og hvordan hun var med til at opdage det, der måske kan blive det vigtigste våben i kampen mod myopi.

Myopi spredter sig med lynets hast over hele verden. Nogle taler ligefrem om en epidemi, især i Asien, hvor mellem 40 og 90 procent er nærsynede. I USA og Europa er cirka en tredjedel af befolkningen i dag nærsynede. Ikke alene rammer det flere børn, det rammer dem også tidligere, ligesom det hos mange udvikler sig hurtigere end før.

Karla Zadnik, dekan og professor ved The Ohio State University College of Optometry, har spillet en stor rolle i forsøgene på at løse mysteriet om, hvorfor antallet stiger, og hvad man kan gøre ved det.

"Vi har ikke helt fundet løsningen endnu, men i de sidste 10 år, er vi kommet det meget nærmere," siger hun, da hun besøger Dansk Optometri & Kontaktlinse Konference i København.

Der er, som hun ser det, flere syndere. Den meste kendte og belyste årsag er den, at mange i dag har mere nærarbejde. Altså det, at børn uddanner sig mere, læser, studerer og sidder dagen lang foran en computerskærm:

"Min bedstefar, der var optometrist og gjorde mig interesseret i faget, sagde, allerede da jeg var barn, at når jeg læste, skulle jeg kigge op for hver side for at skåne mit syn. Så måske ville jeg være dobbelt så nærsynet i dag, hvis jeg ikke havde gjort det, men vi ved det stadig ikke."

Fra undersøgelser ved man desuden, at det øger risikoen at bo i en storby.

"Det kan jo hænge sådan sammen, at hvis et barn bor i en storby, går det ofte flere år i skole og sidder dermed også mere foran en skærm eller med næsen i en bog. For os forskere er udfordringen at skille faktorerne ad og finde ud af, hvor meget hver enkelt af dem betyder," forklarer Karla Zadnik.

I forskerkredse er der stadig diskussioner om, hvorvidt ændret kost og

adfærdsmønstre også kan spille ind. Allermest tales der dog om en anden banebrydende opdagelse, som Karla Zadnik var med til at finde som del af et større forskerteam, der igennem flere år studerede 5.000 elever fra amerikanske skoler i fem forskellige byer:

"Da vi begyndte undersøgelsen, var der forsket meget lidt i nærsynethed. Formålet var at finde ud af, hvorfor nogle børn bliver nærsynede og andre ikke, og se, om vi kunne indkredse allerede i indskoling, hvem der ville blive det, og hvor slemt det ville udvikle sig."

SENSATION OPDAGET VED TILFÆLDIGHED

Karla Zadnik og de andre forskere kørte rundt i busser, der var indrettet som små klinikker, og undersøgte og målte hvert år elevernes øjne, fra de var 6 til 14 år. Der blev også sendt skemaer ud til deres forældre med spørgsmål om, hvor meget børnene læste og sad foran computeren. I sidste øjeblik blev der tilføjet et spørgsmål om, hvor meget tid børnene tilbragte udendørs med sportsaktiviteter:

"Vi inkluderede det kun, fordi vi stillede mange spørgsmål om indendørsaktiviteter og ville vide, hvordan børnene brugte resten af deres fritid."

Men det endte med at blive dette sidste-øjebliksspørgsmål, der gav Karla Zadnik og de øvrige forskere det mest opsigtsvækkende resultat.

Da de til sidst samlede deres resultater, fandt de nemlig ud af, at der er stor forskel på de børn, som tilbringer meget tid udenfor, og dem, der ikke gør.

"Børn med nærsynede forældre, der ikke tilbringer nogen tid udenfor, har 60 procent risiko for at blive nærsynede. Mens børn af nærsynede forældre, der tilbringer mellem 10 og 14 timer udendørs hver uge, kun har 35 procent risiko. Det var totalt overraskende. Vi havde ingen idé om, at det kunne have så stor betydning. Da

► FAKTA OM MYOPI

- I USA og Europa er mellem 30 og 40 procent af befolkningen nærsynede. I Asien drejer det sig om helt op til 90 procent, mens Afrika er det kontinent med færrest tilfælde.
- I USA er kun to procent af de børn, der begynder i skole, nærsynede. Antallet er lidt højere blandt piger end blandt drenge. Problemer med nærsynethed begynder gerne at vise sig i alderen fra 8 til 12, og normalt sker der en forværring, når børnene er mellem 15 og 16 år.
- Mange arver deres nærsynethed fra deres forældre. Er både kvinden og manden nærsynede, har de 30-40 procent risiko for at få et nærsynet barn. Er kun én af dem nærsynet, er risikoen 20-25 procent. Er ingen af dem nærsynede, har barnet mindre end 10 procent risiko for at blive nærsynet.

vi opdagede det, sagde jeg først: "Det giver slet ikke mening. Ingen har jo rapporteret om det før".

I 2006 offentliggjorde de deres resultater, og siden har forskning i bl.a. Sidney og Singapore underbygget dem.

"Faktisk er de andre forskeres resultater bemærkelsesværdigt meget på linje med vores. Der er ikke længere nogen tvivl: Det at opholde sig meget udenfor kan afhjælpe myopi. Så måske skyldes stigningen i antallet af nærsynede børn, at vi i de moderne vestlige samfund opholder os så meget indenfor," siger Karla Zadnik.

Umiddelbart kunne man så forestille sig, at det også har en betydning, om børnene er aktive udenfor. Men det er der ikke, har andre undersøgelser vist.

"Selv om det kunne være dejligt at få

endnu en undskyldning for at få sine børn til at dyrke mere motion, er det lyset, som er vigtigt. Når det kraftige udendørslys rammer øjet, frigiver det stoffer, bl.a. dopamin, som åbenbart stopper væksten af øjet. Og det nærsynede øje er jo netop kendetegnet ved, at det vokser sig stort. Den gode nyhed er så, at det udendørslys også virker, hvis barnet tager sit skolearbejde eller sin mobiltelefon med udenfor, og selv på en overskyet dag har det en positiv virkning," fortæller Karla Zadnik.

Desværre viser andre undersøgelser, at det ikke er den store hjælp for de børn, der allerede er nærsynede. Karla Zadnik advarer også mod, at forældre sender deres børn ud for at stirre på solen:

"Jeg vil gerne understrege, at man stadig skal skærme øjnene mod solen og følge alle de råd, der eksisterer om det."

Med et glimt i øjet vil hun i øvrigt gerne gøre opmærksom på en anden "sund" metode, som kan nedbringe antallet af nærsynede, men den mangler dog stadig at blive sat i system:

"Vi ved jo, at mange børn arver deres myopi fra deres forældre, og at de har særligt stor risiko for at blive nærsynede, hvis begge deres forældre er det. Derfor har det altid undret mig, at man ikke på datingsiderne kan krydse af, at man er nærsynet og leder efter en, der ikke er det. Hvis flere nærsynede fandt sammen med ikke-nærsynede, ville det helt sikkert betyde noget."

VIGTIGT MED TIDLIG DIAGNOSE

Netop for at kunne sende et barn mere udenfor og dermed forsøge at forhindre, at det bliver nærsynet, er det vigtigt tidligt at vide, om det har anlæg for det.

De anlæg var Karla Zadnik også med til at finde en metode til at opdage i de indsamlede fakta om de 5.000 amerikanske skoleelever.

Hun og de andre forskere fandt nemlig ud af, at en voksen med et normalt syn oftest har været langsynet i barndommen helt op til seksårsalderen.

Det vil sige, at børn, der ikke er langsynede eller kun er det meget lidt i den alder, med meget stor sandsynlighed bliver nærsynede. Og det vil en screening af børns syn i seksårsalderen kunne afsløre.

Det er dog urealistisk at tro, at sådanne screeninger kan udrydde nærsynethed. Derfor er forskere også optagede af, hvordan myopi kan bremses i at udvikle sig.

Karla Zadnik nævner de fire metoder, hun ser flest muligheder i.

Karla Zadnik åbnede DOKK 2017 med et meget spændende foredrag om børn og myopi, og salen var fyldt til bristepunktet.

En af dem er at give børn briller med bifokale glas. De har vist sig at kunne formindske den skade, der opstår ved nærarbejde, så myopien udvikler sig langsommere, men kun i et år, og derfor er metoden stadig ikke særlig udbredt.

Mere succes har der været med at lade børnene bruge bifokale eller multifokale kontaktlinser. De fungerer ved at forandre billedprofilen bagerst i øjet og forstyrre det optiske signal, som man mener fortæller øjet, at det skal vokse unormalt meget.

Den tredje mulighed er ortho-K-linser, kendt som natlinser, en formfast linse, der er designet til med et let tryk at påvirke hornhindens krumning i normal retning, mens man sover. Foruden at disse liner kan få nærsynede til at se normalt i dagtimerne, synes de også at kunne bremse øjets vækst.

"Her er problemet, at man skal bruge dem resten af livet for at have glæde af virkningen, og da der er tale om hårde linser, er de ikke så populære blandt børn. De skal nok udvikles

mere, før det bliver normen at bruge dem."

Den sidste mulighed er øjendråber.

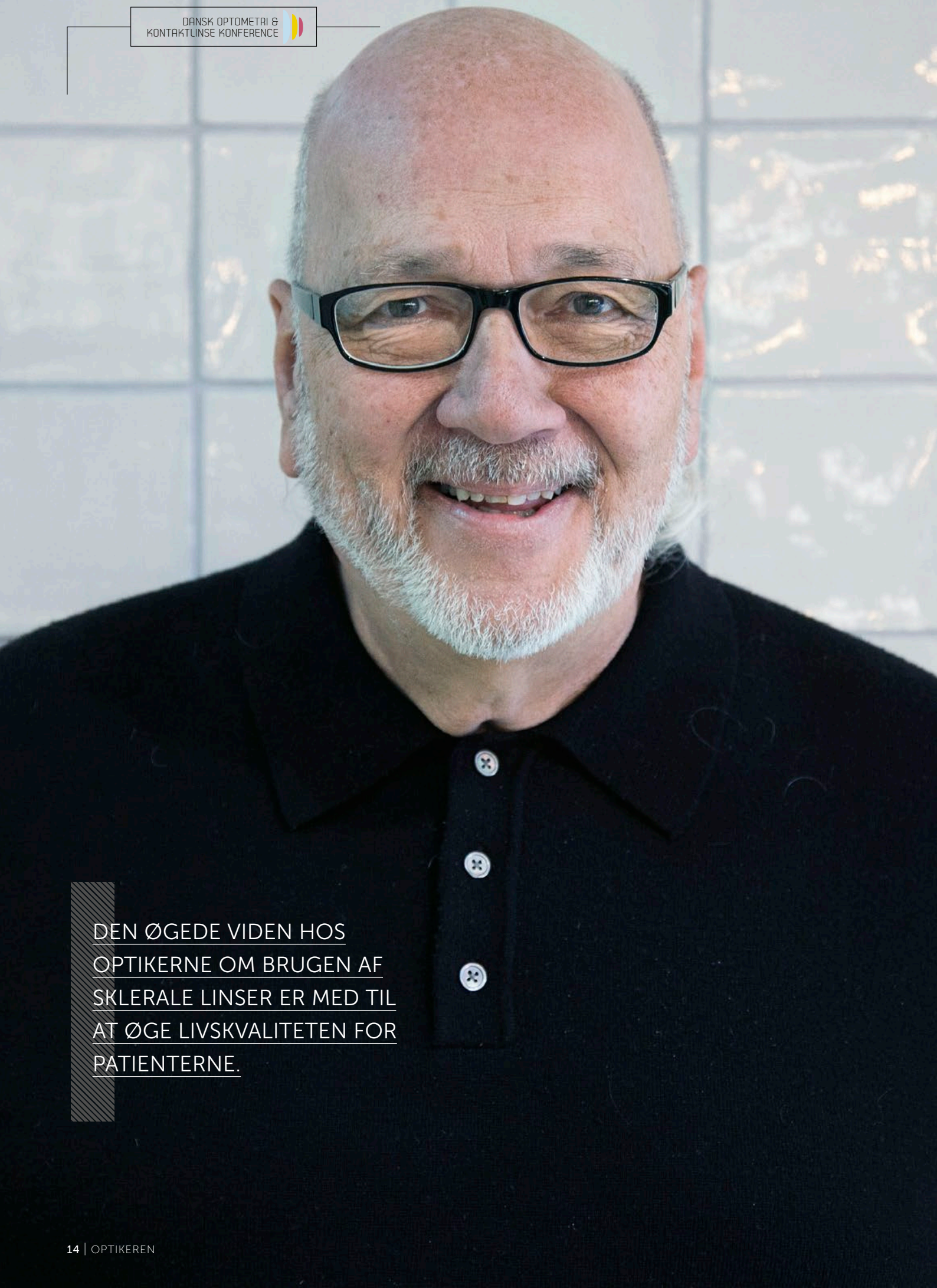
"Man har opdaget, at hvis øjendråberne Atropine, som allerede bruges i dag i øjenundersøgelser, gives i lave koncentrationer hver dag, kan de bremse væksten i øjet. Men endnu er langtidsvirkningerne ikke undersøgt nok, og derfor er det heller ikke sendt ud på markedet endnu," fortæller Karla Zadnik.

Men hvorfor overhovedet gøre noget ved myopi i de lande, hvor der i dag er gode muligheder for at dæmpe symptomerne med briller og kontaktlinser?

"For at undgå, at optikernes kunder skal have alt for stærke brilleglas, og for at minimere risikoen for, at de med alderen får grøn stær, grå stær eller nethindeløsning. Folk lever længere nu om dage, og derfor oplever vi også flere, hvor nærsynethed og følgesygdomme er skyld i, at de helt mister synet og skal leve deres sidste år som blinde.

Den udvikling vil vi gerne vende," siger Karla Zadnik. ▣

DEN ØGEDE VIDEN HOS
OPTIKERNE OM BRUGEN AF
SKLERALE LINSER ER MED TIL
AT ØGE LIVSKVALITETEN FOR
PATIENTERNE.

Sklerale linser har skabt en revolution

Udviklingen af nye typer kontaklinser til folk med en skadet hornhinde går stærkere end nogensinde. Her giver den amerikanske forskningsdirektør Craig W. Norman sit bud på, hvad der kommer til at ske i fremtiden.

// AF BIRGITTE BARTHOLDY FOTO: ANDERS BACH

Som forskningsdirektør ved Michigan College of Optometry, Ferris State University, og som kliniker i mere end 30 år har Craig W. Norman været med til at udvikle og evaluere mange produkter og teknologier inden for kontaklinser og skrevet en bunke artikler om dem. Da han besøgte DOKK i København, bad vi ham svare på fem spørgsmål om det sidste nye inden for kontaklinser til folk, der på grund af skader eller sygdom har en uregelmæssig hornhinde.

1 HVAD ER DEN VIGTIGSTE NYE OPDAGELSE PÅ DETTE OMRÅDE?

“De sidste syv-otte år har fuldstændig revolutioneret den måde, vi kan hjælpe disse folk på, og det skyldes de sklerale linser, som er fremstillet i iltgennemtrængelige materialer, og som trods deres størrelse derfor er meget behagelige at have på. På det her felt taler man nu næsten kun om udviklingsmulighederne. Faktisk er linserne blevet så populære og velfungerende, at producenterne er begyndt at promovere dem i stedet for bløde kontaklinser til normale øjne. I mine ører lyder det skørt, men vi får se, hvad der sker.”

2 HVAD KENDETEGNER SKLERALE LINSER?

“Der er alle mulige forskellige kategorier, men fælles for dem alle er, at linsen hviler på sklera, altså senehinden i øjet. I USA er der 23 laboratorier, der producerer 46 forskellige typer, og vores undersøgelser viser, at de har udkonkurreret stort set alle de andre linser, vi brugte før. En af grundene er, at producenterne har været gode til at uddanne optikere til at anbefale dem. I løbet af de sidste fem år er der desuden sket utrolige fremskridt med mulighederne for at specialdesigner linsen, så de kan fremstilles i stort set alle de former, vi beder om, og det betyder utrolig meget på dette område, hvor udfordringen jo er, at der ofte er flere kurver på den ødelagte hornhinde.”

3 HVAD ER DEN STORE FORSKEL PÅ DISSE LINSER OG DEM, MAN BRUGTE FØR?

“Den største forskel er producenterens viden om, hvad deres linsedesign kan, og det øgede niveau af viden hos mange optikere om, hvordan det er muligt at bruge dem. Udviklingen på det her område sker så utrolig hurtigt, og lige nu er der faktisk ingen grænser

for, hvad linserne kan bruges til. Alene i løbet af de sidste år er tilpasningsmulighederne blevet så meget bedre på måder, vi ikke troede var muligt.”

4 HVAD BETRAGTER DU SOM DET STØRSTE FREMSKRIDT VED DE SKLERALE LINSER?

“Der er mange, men det mest fantastiske er nok, at det meget ofte kun kræver én eller to prøvelinser pr. øje for at få dem til at passe perfekt til patienten. Med de små hornhindelinser, vi mest brugte før i tiden, krævede det meget ofte fire, fem eller seks justerede linser, før vi opnåede det bedste resultat.”

5 HVAD TROR DU VIL BLIVE MULIGT I FREMTIDEN MED DESIGN AF LINSER?

“Et af de områder, som linsedesignere kigger på, er muligheden for bifokale eller multifokale sklerale linser. Før i tiden gik vi ikke op i, om patienterne kunne læse – de kunne jo altid hive læsebriller frem. Men nu er de vant til at blive forkælet. Når de har fået løst deres problemer med den uregelmæssige hornhinde, vil de også have deres læseproblemer løst.”

Prisen går

Ingen konference uden de prestigefyldte priser Optimus by Essilor og Kandidatprisen, der henholdsvis hylder de studerendes projekter på bacheloruddannelsen og det afsluttende speciale på kandidatuddannelsen i optometri og synsvidenskab. Glæden var stor hos prisvinderne, der fik både flotte ord og store bifald med på vejen – og selvfølgelig en velfortjent check.

// AF LONE HELLESKOV FOTO: ANDERS BACH

I har alle vist, at I ikke blot har været heldige, men I har været dygtige,” lød det fra Commercial Director i Essilor Group Pia Gudumlund Meineche, da hun præsenterede de tre vindere af årets eftertragtede Optimus by Essilor-pris i den store konferencosal lørdag eftermiddag.

Prisen hylder ikke blot de studerendes fornemme arbejde, men også begreberne vidensdannelse, vidensdeling og vidensformidling, som alle de vindende projekter ifølge dommerkomitéen i den grad levede op til.

Førstepladsen gik til Martin Mogen-

sen og Dejan Matovic for deres projekt “Tværsnitsundersøgelse af optikers afdækning af den binokulære synsfunktion”, som bl.a. blev rost for en helt særlig objektivitet, som kan være vanskelig, når man undersøger sit eget fag. Dommerkomitéen fremhævede det som en stor styrke, at de to studerende kom med et konkret bud på, hvordan deres viden fra projektet kan bruges i praksis.

Projektet “Validitetsstudie af duochromtesten som binokulær kontrol af styrken efter subjekt refraktion”, som var udarbejdet af Anja Lykke Karlsen, Frederikke Kristensen, Louise Greibe Jensen og Ann Sofie Laigaard, fik en

flot andenplads med følgende begrundelse fra dommerkomitéen: “Projektet undersøger et emne, der er yderst praksisrelevant, da det er en kerneopgave inden for det optometriske virkefelt. Samtidig er der indsamlet en stor mængde empiri, der behandles yderst relevant, og som understøtter projektets konklusion.”

Tredjepladsen blev i år tildelt Nadine A. H. Kjeldsen for projektet “Forekomst af Charles Bonnet Syndrom hos patienter med AMD”, der ifølge dommerkomitéen viser indsigt i en måske overset diagnose, hvor patienterne ofte kan blive misforstået og i nogle tilfælde ligefrem fejlbehandlet. Det var 31. gang, at Optimus by Essilor blev uddelt.

KANDIDAT- PRISEN 2017

De helt store smil var fremme, da Birte Bay fik overrakt Kandidatprisen 2017 af Lena Hellerøe fra Carl Zeiss.

Det var en meget stolt cand.san. Birte Bay, der under festmiddagen lørdag aften blev præmieret med Kandidatprisen for sit speciale “Effekt af optisk rehabilitering målt ved læsehastighed og synsrelateret livskvalitet”, som hun skrev i forbindelse med sin afsluttende kandidatuddannelse i optometri og synsvidenskab fra Aarhus Universitet.

til ...

1

Martin Mogensen og Dejan Matovic kunne kalde sig de stolte førsteprisvindere af Optimus by Essilor.

Specialet dokumenterede bl.a., at rehabilitering har stor værdi for den svagsynede. Selv en meget beskeden rest af synspotentiale kan med optimalt tilpasset synshjælpemiddel have afgørende værdi for patientens selvhjulpethed og uafhængighed.

Baggrunden for specialet var et ønske fra Rigshospitalets øjenafdeling om at etablere og afprøve en arbejdsgang til dokumentation af den

optiske rehabilitering ved regionens synscentraler. Konferenceselekskabet og Carl Zeiss Danmark, der står bag den eftertragede pris, begrundede valget af Birte Bay således: "Hun har selvstændigt fundet emnet, gennemført undersøgelse af en gruppe patienter med nedsat syn før og efter tilpasning af optisk hjælpemiddel og analyseret resultaterne. Specialet er tillige velskrevet og opfylder til fulde

de mål, kandidatstuderende skal opfylde ved gennemførelse af deres speciale."

Det var Commercial Manager Lena Hellerøe fra Carl Zeiss Danmark, der overrakte checken på 10.000 kroner til den glade vinder, der også kan se frem til en rejse og deltagelse i EAOO (European Academy of Optometry and Optics) i Pula i Kroatien i maj – sponsoreret af Dansk Optometri & Kontaktlinse Konference.

2

Frederikke Kristensen, Anja Lykke Karlsen, Ann Sofie Laigaard og Louise Greibe Jensen blev præmieret med en flot andenpræmie.

3

Tredjepræmien gik til en glad Nadine A. H. Kjeldsen.

NÅR DIABETES TRUER SYNET

Før der var den kontrol og de behandlingsmetoder, som tilbydes i dag, var diabetes en af de største årsager til blindhed. I dag opdages øjenforandringerne heldigvis for det meste i tide. Det er dog stadig vigtigt at være opmærksom, og det kan optikerne også medvirke til, siger speciallæge i øjensygdomme Michael Stormly Hansen.

// AF BIRGITTE BARTHOLDY FOTO: ANDERS BACH

irka 200 millioner på verdensplan har sukkersyge, og det er primært folk i den arbejdsduelige alder, der bliver påvirket. Herhjemme lever cirka 320.000 med diagnosen ifølge tal fra Diabetesforeningen. Desuden menes der at være cirka 60.000 danskere, der lider af sygdommen uden at vide det, og næsten 300.000 skønnes ifølge foreningens opgørelse at have et forstadie til diabetes – det, man kalder prædiabetes.

Det betyder, at antallet af diabetikere er fordoblet på bare 10 år.

“Det er klart en af de store folkesygdomme, så optikere vil derfor uden tvivl ofte støde på sukkersygepatienter,” siger Michael Stormly Hansen. Han er speciallæge i øjensygdomme, er tilknyttet Øjenklinikken Rigshospitalet-Glostrup og arbejder til daglig med nethindesygdomme.

Vi møder ham på Dansk Optometri & Kontaktlinse Konference i København, hvor han holder foredrag om diabetes, der ifølge Diabetesforeningen koster det danske samfund omkring 86 millioner om dagen.

“Optikerne vil ofte med avancerede scanningsteknikker som OCT kunne se de øjenforandringer, som sukkersygepatienter rammes af, og derfor er det godt, hvis de har en grundlæggende

forståelse af, hvordan de skal fortolke dem og rådgive om dem. De senere år har øjenlæger heldigvis fået mange flere behandlingsmetoder, så vi har gode muligheder for at gøre noget ved selv de alvorligste af følgesygdommene i øjnene, hvis vi bare bliver opmærksomme på dem i tide – men det er det til gengæld også vigtigt at blive.”

DEN ONDE CIRKEL

Kort sagt er diabetes en sygdom, hvor bugspytkirtlen af forskellige årsager producerer for lidt eller slet intet insulin. Eller også skyldes den, at kroppen har udviklet nedsat følsomhed for insulin. Insulin skal bruges til at transportere sukker fra blodet og ud i kroppens væv til f.eks. muskler. Hvis man har diabetes, ophobes sukkeret i blodet, så blodsukkeret stiger, og der kommer for lidt sukker ud.

Når blodsukkeret stiger, begynder sukkeret at blive udskilt i urinen, og så får man de klassiske symptomer, der ofte er årsag til, at diabetikerne får stillet en diagnose, nemlig tissetrang, tørst og sult.

Der er primært to typer af sygdommen. Cirka 10 procent af patienterne har diabetes 1, som især rammer børn og teenagere. Hos dem udvikler symptomerne sig hurtigt. Det kan ske over dage eller få uger. I denne gruppe har man enten meget lidt insulin eller udskiller det slet ikke. Det skyldes, at kroppens eget immunforsvar dræber de celler, som producerer insulin. Blodsukkeret skal derfor reguleres med flere daglige insulininjektioner eller med insulinpumpe.

Cirka 90 procent af patienterne har diabetes type 2. De er typisk lidt ældre og typisk overvægtige og ikke så aktive. Men selv om man motionerer og er slank, kan man også få denne type, hvor man producerer og udskiller insulin, men hvor følsomheden for den er nedsat. Hos disse patienter udvikler sygdommen sig over flere år. Det er en ond cirkel. Man udskiller insulin, men kroppen mister gradvist evnen til at optage den eller producerer ikke tilstrækkeligt af den.

Denne gruppe behandles i første omgang med livsstilsændringer som kostomlægninger og mere

5 TEGN PÅ, AT SYNET ER PÅVIRKET AF SUKKERSYGEN

- Synet bliver sløret
- Man begynder at se dobbelt
- Et eller begge øjne gør ondt
- Man får prikker for øjnene
- Man føler et tryk i øjet

motion samt piller eller injektioner, der øger insulinoptagelsen eller insulinproduktionen. Efter 10 til 15 år med sygdommen får omkring halvdelen i denne gruppe dog også insulin.

Endelig er der også en meget stor gruppe, flere hundrede tusinde, som har, hvad man kalder prædiabetes. Det er ikke mindst vigtigt at holde godt øje med denne gruppe for at undgå, at de udvikler egentlig sukkersyge og dermed også får de mange kedelige følgesygdomme, som kan nedsætte deres livskvalitet alvorligt.

DIABETES FØRER TIL MANGE FØLGESYGDOMME

For dem, der allerede har sygdommen, er det meget vigtigt at være velreguleret med hensyn til blodsukkeret, understreger Michael Stormly Hansen:

”Får diabetikerne for højt blodsukker og går rundt med det længe, kan det skubbe til, at de får en lang række af de følgesygdomme, som mange diabe-

tikere kæmper med. Mest udbredt og farligt er sår på fødderne, blodpropper i hjertet og hjernen, nyresvigt – og så det, der interesserer optikere mest, nemlig øjenforandringer.”

Han beskriver, hvordan der er to alvorlige tilstande i øjnene, der kan true synet hos diabetikerne.

Hvis blodsukkeret og blodtrykket igennem længere tid er for højt, medfører det aflejring og forsnævring i kroppens små blodårer. De små blodkar i øjnene påvirkes, og der sker forandringer og forsnævring af karvæggen, således at blodårerne bliver utætte, hvorved der opstår iltmangel. Det kan hos nogle føre til dannelse af nye blodkar, som dels kan briste og fremkalde blødning, dels kan vokse ind i glaslegemet.

Det kaldes proliferativ diabetisk retinopati.

Fordi blodkarrene er utætte, kan der også opstå væskeudtrængning og en hævelse omkring den gule plet. Det kaldes diabetisk makulopati.

► FÆRRE BLIVER BLINDE

Heldigvis er der i dag færre, der bliver blinde på grund af diabetiske øjenforandringer end tidligere. De præcise tal kendes ikke, men man mener, at der er sket en nedgang på 30 procent alene fra 2000 til 2010. Nedgangen menes at skyldes de regelmæssige øjenundersøgelser, diabetikere går til, og muligheden for tidligt at behandle øjenforandringerne med laser.

Kilde: diabetes.dk

”Som sukkersygepatient bliver man nødt til at ændre livsstil,” siger Michael Stormly Hansen.

MANGLENDE SYMPTOMER SNYDER

Når først patienten får de forandringer, kan de hurtigt true synet, især hvis patienterne ikke i tide sendes videre i systemet og får den rette behandling.

Og selv om behandlerne og diabetikerne er blevet bedre til at være opmærksomme på forandringerne, kan de faktisk godt gå under radaren. Selv fremskredne diabetiske nethindeforandringer har nemlig en tendens til at komme snigende og være symptomløse. Først når blødninger og væskeudtrædning nærmer sig den gule plet, bemærker patienten måske et uklart centralsyn. Og når diabetikeren får en blødning ud i glaslegemet, opleves det som hurtigt tiltagende og ofte stærkt sløret syn, der eventuelt indledes med, at de får en skygge i synsfeltet.

”Heldigvis opdages disse forandringer for det meste i dag i god tid ved kontroller og screeninger, og så har vi virkelig fine muligheder for at behandle dem og dermed undgå, at de bliver værre. Men lod vi stå til, ville mange med så alvorlige forandringer blive blinde inden for fem år. Så selv om det ikke nødvendigvis ser

så alvorligt ud, er forandringerne altså tegn på, at det kan blive farligt, og at der skal gøres noget ved dem,” siger Michael Stormly Hansen.

Men hvad er det så, lægerne kan gøre?

Begynder der at dannes nye blodkar, kan hele nethindens periferi laserbehandles for derved at forebygge synstab. Ved væskeudtrædning omkring den gule plet behandles med stoffet anti-vegf, (anti-vascular endothelial growth factor). Stoffet hæmmer nye kar, og derved kommer der ikke væske i makula.

Opstår der en blødning ud i glaslegemet, som ikke svinder af sig selv inden for tre måneder, vil det ofte kræve lidt mere, nemlig en operation med fjernelse af det uklare glaslegeme (vitrektomi).

GOD STØTTE FRA OPTIKEREN

Når flere diabetikere har en fornemmelse af, at deres syn svinger, kan det ifølge Michael Stormly Hansen skyldes, at væskeophobningen i øjet kan svinge op og ned i størrelse:

”Derudover ser man også ofte ved diabetikere, at de i en tidligere alder end andre får grå stær. Det vil også påvirke synet og skal naturligvis også behandles. Desuden vil de høje blod-sukkerniveauer kunne give forandringer i den måde, linsen virker på.”

Som han ser det, kan optikerne især hjælpe ved at medvirke til at få diabetikerne til at forstå, hvad det er, der sker med deres øjne og deres syn:

”Det må ses som en god service at kunne informere om, hvorfor diabetikerne f.eks. kan opleve, at synet svinger i styrke i forbindelse med sukkersyge. Desuden er det vigtigt, at optikerne, ligesom alle andre behandlere omkring sukkersygepatienterne, holder fast i, hvor vigtigt det er at passe kontrollerne hos øjenlægen og lægen. Jo flere, der bakker om det, jo bedre. For sukkersygepatienterne kommer jo rigtig meget rundt i systemet med deres problemer, og de mærker som sagt ikke selv nødvendigvis det store til forandringerne, da de ofte opstår over lang tid.”

Bedst vil det naturligvis være, at diabetikerne ikke kommer til at opleve de voldsomme forandringer overhovedet, og at udviklingen i øjenforandringerne bliver bremset, mener Michael Stormly Hansen:

”Og da kommer man som sukkersygepatient ikke uden om forebyggelse i form af en ændret livsstil og en stram kontrol af blodsukkeret. Vi ved, at risikoen for at gå fra et tidligt stadium til et af de mere alvorlige sukkersygestadier, især for type 2-patienterne, falder markant, hvis vi regulerer deres blodtryk, hvis de holder op med at ryge, får en ordentlig kost og taber sig. Det er ikke helt så udtalt for type 1. Vi ved også, at det for begge grupper er vigtigt, at de kommer til kontrol i hvert fald en gang om året, og at de her bl.a. får screenet deres øjne.”

Louis Nielsens team: Partner Manager Bjarne Vibe, Product Service Advisor Pernille Lindhardt Mikkelsen, Optical Service Advisor Anders Lindby og Jesper H. Jensen fra HR, alle fra Supportkontoret i Aalborg, var klar på standen med både fagligt input og champagne til de mange besøgende.

"Vores opgave er bl.a. at supportere butikkerne med den nyeste viden, hvilket konferencen understøtter, og vi er med for at vise, hvor hurtigt branchen udvikler sig i de her år. I Louis Nielsen ser vi fremtiden som vores hjemmebane ved allerede nu at inddrage de teknologiske muligheder og fordele, som f.eks. funduskamera og synstest-screenerne giver vores kunder. Vi investerer samtidig i vores optikers faglighed, da det sikrer dem de bedst mulige forudsætninger for at levere en sublim kundeoplevelse, som jo er det, vi lever af," siger Jesper H. Jensen.

ET KIG IND I

Det pulserende udstillingsområde er konferencens livsnerve. Det er her, deltagerne går på opdagelse i pauserne og får et indblik i den nyeste teknologi og prøver produktnyhederne på markedet – lige fra øjendråber til superavancerede instrumenter og kameraer. Og snakken går lystigt mellem de 30 udstillere og de interesserede deltagere, der også lige skal nå en lækker frokost og et glas iskold juice, inden de skal videre til endnu et spændende foredrag.

// AF LONE HELLESKOV FOTO: ANDERS BACH

Deltagerne benytter sig flittigt af muligheden for at netværke og dele viden i pauserne.

Deltagerne får en snak med professionelle fagfolk og afprøver ny teknologi på de mange stande i udstillingsområdet. Her er det de nye digitale synsforstærkere fra Itech, der testes. Synsforstærkerne kan hjælpe mange svagtseende med at udnytte det resterende syn bedst muligt.

Ingen pause uden lækre snacks, et godt grin og en hyggelig snak med kolleger fra hele optikbranchen, inden det atter går løs i de tre foredragssale.

Tekniker Jonas Engels, Marketing Manager Anders Rom, optometrist Maria Østergaard, salgschef Thomas Nielsen og Area Manager Jesper Troy fra Essilor var alle i topform i udstillingsområdet. "Vi bruger konferencen til at mærke strømningerne i branchen, og jeg fornemmer helt klart en polarisering i de her år. Enten vil kunderne have discount eller virkelig høj kvalitet, og som en af de førende produktudviklere af brilleglas er det selvfølgelig helt naturligt, at vi er med. DOKK fungerer også som sparring for mange af Essilors medarbejdere, hvor de får en klar fornemmelse af, hvad kunder og optikere efterspørger i fremtiden," siger Area Manager Johnny Jensen og tilføjer, at konferencen i år er den bedste nogensinde.

FREMTIDEN

Alcon var klar til at dele deres viden om kontaktlinser, og interessen var stor blandt deltageren. Holdet var fuldt optaget i alle pauser, men der var heldigvis også tid til at stille op til et holdbillede til ære for OPTIKEREN.

Brand Manager Katrine Præst, Sales Manager Adam Kayser, Affairs Specialist Tine Hagbarth og Trade Marketing Manager Johnny Hamar Smidt var enige om, at det er skønt at have travlt og tale med deltagerne og dermed få en fornemmelse af, hvad kunderne efterspørger, og hvad der optager branchen i øjeblikket.

Tak for en fantastisk konference. Tilbage er kun at sige: Vi håber at se jer til DOKK 2018 på Radisson Blu Scandinavia i Aarhus 27.-28. oktober 2018.

BEHANDLINGS- MULIGHEDER VED HØJ HYPEROPI

// AF CAROLINE HANSSON, MSC OPTOMETRI

Uanset om man arbejder med briller, kontaktlinser eller refraktiv kirurgi, møder man af og til personer med synsfejl, som kræver særlig kreative løsninger. Høj myopi bliver i fremtiden mere almindeligt, og der investeres i udvikling af både myopikontrol og behandlinger. Men hvad med høj hyperopi? Denne case beskriver et behandlingsforløb for en patient med høj hyperopi og sætter fokus på de overvejelser, der var af stor betydning ved valg af kirurgisk behandlingsmetode.

PATIENTINFORMATION

En 24-årig dansk kvinde (senere kaldet JB) opsøger klinikken i håb om at finde en alternativ løsning til sine kontaktlinser og briller. JB bor i udlandet, arbejder med salg og er i gang med et deltidsstudie. I fritiden løber hun og dyrker fitness, og der er ingen kendte allergier eller sygdomme.

ANAMNESE

JB har brugt briller, siden hun var barn, og fik kontaktlinser som teenager. Ved JB's første besøg i klinikken fortæller hun, at hun bruger månedslinser, som i starten af måneden giver tilfredsstillende visus, men som nedsættes i slutningen af måneden. Kontaktlinserne giver irritation og røde øjne, og der opleves slim og mange belægninger i løbet af måneden. Der opleves af og til tørhed og træthed i løbet af dagen, og selv om JB har læsebriller, som skal bruges i kombination med kontaktlinserne, bruges disse sjældent. Hvis hun skal læse i længere tid, foretrækker hun at tage kontaktlinserne ud og bruge sine afstandsbriller i stedet. Rx har været stabilt i nogle år. Gennem årene er der prøvet mange forskellige kontaktlinser ved optikeren, og man har endnu ikke fundet en kontaktlinse med både god visus og komfort. På grund af især kosmetiske årsager ønsker JB ikke at bruge briller mere end nødvendigt.

Ud over høj hyperopi forekommer der også glaukom i familien.

FØRSTE UNDERSØGELSE FEBRUAR 2017

For at vurdere, om JB er egnet til en refraktiv behandling, måles visus med kontaktlinser og derefter SBV for at undersøge, om visus kan forbedres yderligere i forhold til habituel korrektion. Samsynstest viser normale forhold, og spaltelampeundersøgelsen viser et normalt anterior segment. Ved tårefilmsanalyse ses nedsat break-up-tid OU, som dog kan være påvirket af, at kontaktlinserne lige er taget ud. Der laves biometri, som viser meget kort akselængde, smalt anterior kammer og cornea astigmatisme OU. En undersøgelse af posterior segment med OCT og indirekte oftalmoskopi med 90D lins viser normale forhold. Se tabel for yderligere detaljer.

BEHANDLINGSMETODER

Laserbehandling: På grund af høj hyperopi er laserbehandling ikke en mulighed, da cornea ville få en unaturlig topografi og alt for krumme K-mål,

som kan give ustabil syn, påvirket tårefilm, øgede aberrationer og kompliceret tilpasning af kontaktlinse og brille. Laserbehandlinger frarådes oftest ved hyperopi over 4 dpt., og de postoperative K-mål må ikke overskride 48 dpt. (op til 50 dpt. ifølge nogle studier)¹. Hvis JB fik en laserkorrektion for hele hyperopien, ville de forventede K-mål opnå mere end 56 dpt.

ICL-behandling: Dette er en behandling, hvor man implanterer en kunstig linse mellem iris og den naturlige linse. For at kunne udføre behandlingen sikkert med færrest mulige komplikationer kræver behandlingen, at der er minimum 2,80 mm (helst 3,0 mm), mellem hornhindens endotel og den naturlige linses forflade, også kaldet anterior chamber depth (ACD)². ACD kan måles ved hjælp af tomografi (Stodola, 2015) (f.eks. Pentacam, Orbscan) eller biometri (f.eks. IOL-master, LenStar) og kan give værdier fra 1,50 mm til 4,50 mm. Der ses oftest en sammenhæng mellem ACD og øjets længde, hvorfor man forventer, at øjne med kort akselængde (høj hyperopi) måler kortere ACD end emmetrope og myope øjne.

JB er et godt eksempel på en patient med høj hyperopi, kort akselængde og meget lille ACD. Ved en ICL-behandling ved ACD mindre end 2,80 mm kan man risikere en hurtigere udvikling af katarakt, hvis den nye linse under eller efter operationen kommer til at røre den naturlige linse som følge af for lidt plads i anterior kammer. Ved korte øjne med lille ACD ses også smalt kammer og forhøjet risiko for glaukom. Med en ekstra linse i øjet kan man øge denne risiko yderligere.

Selv om en ICL-behandling er reversibel, kan denne behandling give en del permanente komplikationer for JB, da hendes øjne har meget mindre plads til en ICL end anbefalet.

Monofokal IOL: Uanset akselængde og anatomi findes der altid en monofokal linse, som kan benyttes for at reducere

re Rx. At udføre en udskiftning af den naturlige linse og erstatte den med en intraokulær linse (IOL) har både fordele og ulemper for JB. Til fordelene hører, at man effektivt kan reducere Rx, uanset om der er tale om høj hyperopi eller høj myopi, og ved hjælp af toriske IOL kan man også reducere astigmatisme. Behandlingen vil ikke påvirke hornhindens topografi eller stabilitet, og man vil ikke forvente problem med tørhed. Hvis der skulle være fortsat behov for briller eller kontaktlinser, kan dette tilpasses på sædvanlig vis.

Der vil efter behandlingen blive bedre plads i øjet, da den nye IOL har mindre volumen end den naturlige linse. Dette kan åbne en snæver kammer-vinkel, nedsætte IOP og dermed reducere risikoen for forandringer relateret til glaukom (se billeder). Ud over disse fordele vil man efter denne behandling ikke få behov for en kataraktoperation. Det vil sige, at man får en permanent reduktion af Rx, da der ikke vil opstå aldersforandringer i linsen.

Til ulemperne hører, at patientens akkommodation vil fjernes, og der vil umiddelbart efter behandlingen blive behov for korrektion til nær- og skærmarbejde. Man kan ved meget korte akselængder risikere usikkerhed i IOL-beregninger, og der er større risiko for, at man ikke opnår den planlagte refraktion. På grund af øjets størrelse, kan der opstå flere operative komplikationer end ved et normallangt øje, da der er mindre plads for kirurgen at bevæge instrumenterne på i anterior kammer. Derfor er det vigtigt, at behandlingen udføres af en erfaren kirurg, og at patienten har forudsætninger for en god Kooperation under operationen. Patienter med korte øjne har også større risiko for kapselbrist, intraoperativt forhøjet tryk og choroideale blødninger i forhold til længere øjne (emmetropi/myopi)³.

Multifokal IOL: Dette navn beskriver mange forskellige design og fabrikater af bifokale, trifokale, quadrifokale,

refrakative, diffraktive og akkommodative IOL. Formålet med en multifokal IOL er at reducere behovet for briller og kontaktlinser, men alt afhængigt af hvilken IOL man benytter sig af, er resultaterne forskellige. De mest benyttede multifokale IOL i Danmark i dag bruger et diffraktiv trifokal design, og ser lidt anderledes ud afhængigt af producent. Uanset trifokal IOL design, kan man opnå et funktionelt syn på afstand samt på 40-80 cm. For at opnå bedst muligt resultat laves der altid en grundlig forundersøgelse og forventningsafstemning.

I forhold til JB ville en multifokal behandling være en mulighed for at reducere hyperopien og astigmatismen uden at give et markant øget behov for læsebriller. Man ville, ligesom ved en mono-

fokal behandling, skabe bedre plads i øjet og nedsætte risikoen for glaukom, plus at der ikke vil opstå katarakt senere.

Desværre er der i dette tilfælde mange ulemper ved en multifokal behandling, bl.a. vil man ved høj hyperopi (korte øjne) risikere en mere usikker IOL-beregning, hvilket medfører øget sandsynlighed for, at man ikke ender med emmetropi. Multifokale linser kræver emmetropi for at virke optimalt, og derfor ville der med stor sandsynlighed være behov for en efterkorrektion med laser for at opnå et tilfredsstillende resultat både på afstand og nær, dvs. minimum to operationer OU for at opnå et for patienten tilfredsstillende resultat. Selv ved et perfekt resultat efter første operation ville der være forbigående bivirkninger som haloes, tilvænnning af indstillingsaf-

stand og kontrastnedsættelse. Ud over disse almindeligt forekommende bivirkninger ville der i JB's tilfælde også være tale om tilvænnning i forhold til tabt billedstørrelseseffekt, da hun vil miste meget af den forstørrelse, hun har fra især briller, men også kontaktlinser. Ved høj hyperopi kan man efter en IOL-behandling opleve et forstørret synsfelt, som kan kræve tilvænnning, og dette sammen med tidligere nævnte bivirkninger kan bidrage til en mindre tilfreds patient efter en operation.

I JB's tilfælde blev en multifokal behandling udelukket, da man ikke kunne levere linser i den påkrævede styrke.

VALG AF BEHANDLING

Efter eliminering af behandlingsmetoder med laser, ICL og multifokale linser var der kun ét valg tilbage: monofokale linser. Den mest optimale behandling ville være med toriske linser for at reducere astigmatismen og give bedst mulige brillefrihed på afstand. Ved beregning af de toriske IOL blev det konkluderet, at disse ikke kunne leveres med den ønskede styrke på grund af høj hyperopi og begrænset leveringsområde ved høje plusstyrker. Ved den stærkeste toriske IOL ville man kunne forvente en restrefraktion omkring +5 dpt. efter operationen. Dette ville ikke være et tilfredsstillende resultat for JB, og der blev undersøgt alternative toriske linser og fabrikater. Man kunne ikke finde en torisk IOL, som kunne tilbyde emmetropi, og der blev derfor undersøgt andre muligheder for at korrigere både hyperopien og astigmatismen. En kreativ løsning kunne være at overkorrigere hyperopien og lade JB ende med myopi, hvorefter man kunne lave en korrektion med laser nogle måneder senere. Denne løsning blev dog elimineret, da dette ville kræve en speciallavet IOL med stor usikkerhed i styrkens præcision plus yderligere en operation i form af en laserbehandling.

Blandt de IOL, som klinikken normalt bruger, kunne man med en as-

Preoperative data: Objektive fund	OD	OS
Hab Rx (briller)	+10,00/-1,25 x 6°	+9,50/-0,50 x 169°
Hab Visus (med KL)	0,6	0,6
BCVA	0,8	0,7
Manifest refraktion (afstand)	+9,75/-1,25 x 1°	+10,00/-1,00 x 177°
IOP (NCT)	11 mmHg	13 mmHg
Akselængde	18,40 mm	18,43 mm
Fladeste K	43,99 D	44,77 D
Stjælleste K	46,52 D	46,69 D
Astigmatisme	-2,53 x 179°	-1,92 x 178°
Corneatykkelse (CCT)	575 µm	572 µm
ACD	2,25 mm	2,29 mm
T-BUT	5-6 sek	10 sek
Cornea	Klar	Klar
Lins	Klar	Klar
Posterior segment	Alderssvarende, vital og velafgrænset papil.	Alderssvarende, vital og velafgrænset papil.
Postoperative data: (sidste kontrol)	OD	OS
UCVA	0,6	0,6+
BCVA	0,7	0,8+
Manifest refraktion (afstand)	+1,00/-1,25 x 170°	+1,00/-0,50 x 10°
Astigmatisme cornea	-2,12 x 174°	-0,90 x 0°
IOP (NCT)	9 mmHg	9 mmHg
ACD	3,07 mm	3,15 µm
Cornea	Klar	Klar
Lins	IOL in situ	IOL in situ
Posterior segment	Uforandret i forhold til forundersøgelsen	Uforandret i forhold til forundersøgelsen

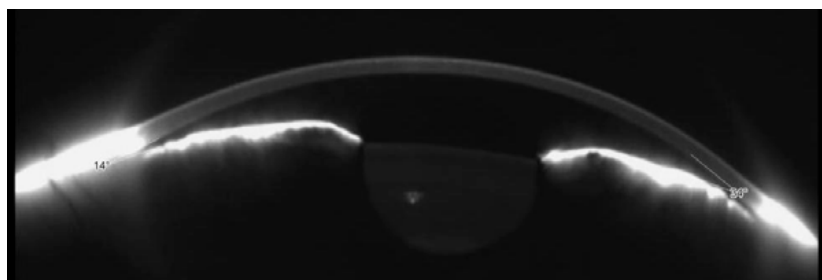

færisk monofokal IOL korrigerer hyperopien ned til emmetropi. Ulempen med disse IOL er, at de ikke korrigerer astigmatismen, og man vil forvente en restastigmatisme på 2,0 til 2,5 dpt. Fordelen er dog, at man med IOL-beregninger benytter sig af sfærisk ækvivalent (sfærisk ækvivalent = sfærisk Rx - (astigmatisme/2)). Det vil sige, at for vores patient vil beregningen give ca. +1,0 til +1,50 i sfærisk styrke, når astigmatismen er 2,0-2,5 dpt. I tilfælde, hvor den sfæriske styrke er ca. halvt så stor som astigmatismen, kan man i kombination med operation (eller senere) lave en permanent forandring af corneas krumninger ved nøjagtigt placerede og ekstra lange snit i cornea eller limbus, kaldet Limbal Relaxing Incisions (LRI)⁴. Der besluttes derfor i samråd med kirurgen, at en monofokal IOL med target emmetropi skal implanteres. Man vil derefter følge patienten i fire til seks uger efter behandlingen, før man tager stilling til, om der skal laves LRI eller ej. Man vælger at operere de to øjne med en dags mellemrum, efter patientens ønske. Der har forud for operationsdagen været korrespondance mellem klinik og patient for at sikre, at patienten er indforstået med formålet med behandlingen, og da patienten, forståeligt nok, har haft mange spørgsmål til planlægning, behandling og mulige komplikationer, da man ved første undersøgelse ikke kunne fastlægge den præcise behandlingsplan. Formålet med behandlingen er at reducere Rx for at give øget valgmulighed i forhold til briller og kontaktlinser, og der vil efter behandlingen være behov af addition til nærarbejde i form af progressive briller eller multifokale kontaktlinser.

Kirurgen gennemgår behandlingsplanen sammen med JB, og begge operationer foretages uden komplikationer.

OPFØLGNING JUNI-SEPTEMBER 2017

Dagen efter hver operation er JB velbefindende og positivt overrasket over,

Anterior segment før behandling – lille ACD og smalt kammer.

Anterior segment efter IOL-implantation – større ACD og større kammervinkel.

at synet er klaret op hurtigere end forventet. Der er normale forhold OU, og patienten vil benytte sig af færdigbriller i ca. +1 dpt. til afstand, og +2 til +3 dpt. til nær, indtil nye briller kan laves cirka seks uger efter operationen.

Ved kontrol 2,5 måneder efter behandlingen udtrykker JB tilfredshed med synet, især på afstand. Der bruges altid briller til skærm- og nærarbejde, og hun kan nu henvende sig til en optiker for at få taget mål til nye briller eller ny tilpasning af kontaktlinser.

Der informeres om mulig udvikling af efterstær i fremtiden, og det anbefales, at JB kommer til kontrol, når hun er tilbage i Danmark, og især hvis hun oplever problemer med synet. En kopi af journalen blev udleveret, så JB's øjenlæge i udlandet har adgang til målinger før og efter operationen.

KONKLUSION

Ved høj hyperopi er behandlingsmulighederne begrænsede, men med en kraftig reduktion af Rx og en grundig forventningsafstemning før behandlingen, er det lykkedes at gøre patienten tilfreds. Hvis man i fremtiden ønsker at reducere styrken yderligere, kan man overveje en finjustering med LRI eller

laser, men da der ved kontrollen ca. 2,5 måneder efter behandlingen ikke kunne måles den store visusforbedring med Rx, blev det vurderet, at der ikke kunne forventes gevinst ved flere behandlinger lige nu.

Det ses ved målinger efter operationen, at der nu er mere plads i øjet og mere åbne vinkler (se billeder), og vi håber, at risikoen for glaukom er reduceret mest muligt, samt at flere patienter med høj hyperopi eller astigmatisme i fremtiden vil benytte sig af muligheden for at undersøge, om der findes alternativer til tykke briller og generende kontaktlinser.

LITTERATURFORTEGNELSE

- 1) Gary Legault, M. a. (juli 2014). Choosing the Right Treatment for Hyperopia. *Cataract & Refractive Surgery Today*.
- 2) STAAR Surgical. Hämtat från http://staar.com/file/PKG-02012_Rev_2_DFU-for-MICL-Visian-ICL.pdf den 15 11 2017
- 3) Stodola, E. (11 2015). Complex cataract cases Considerations in long and short eyes. Hämtat från <https://www.eyeworld.org/article-considerations-in-long-and-short-eyes> den 15 11 2017
- 4) Alpa S. Patel, M. A. (opdateret den 31 08 2017). American Academy of Ophthalmology. Hämtat från http://eyewiki.aao.org/Limbal_Relaxing_Incisions den 15 11 2017

PÅ

Slibespåner, der flyver rundt, og jernsplinter, som løsriver sig fra hammeren. Det er to af grundene til, at det er en rigtig god idé for medarbejderne at beskytte deres øjne, når de arbejder i smedjen. Men det er desværre ikke alle, der tager sikkerhedsbrillerne på, og det kan få fatale følger for synet.

MED SIKKERHEDSBRILLERNE

DET ER NEMT at lade sikkerhedsbrillerne ligge, hvis man skal skynde sig eller hurtigt skal ordne en lille detalje. Men den manglende beskyttelse er en af årsagerne til, at mere end 1.000 danskere hvert år bliver ramt af en arbejdsulykke i øjet, viser tal fra Arbejdstilsynet.

Øjenulykker sker på hele arbejdsmarkedet, men særligt inden for metal- og maskinindustrien er risikoen for at komme galt af sted stor. I de seneste fem år er hver femte øjenulykke forårsaget af udslyngede genstande som slibespåner og jernsplinter.

// AF NANA LANNIK, DANSK ERHVERVSOPTIK

SIKRE ØJNE PÅ ARBEJDSPLADSEN

Sikkerhedsbriller kan have til formål at beskytte øjnene mod partikler, støv, stænk eller kemisk påvirkning fra syre og gasser. Det kan også være for at beskytte mod stråling fra eksempelvis svejsning eller laser. Derfor skal arbejdsmiljøorganisationen undersøge, hvilke farer der kan opstå i arbejdet, før man kan vælge de rigtige sikkerhedsbriller. Disse forhold skal oplyses til optikeren på en rekvisition.

Arbejdsgiveren skal stille sikkerhedsbriller til rådighed uden omkostninger for medarbejderen, hvis arbejdet kan have en skadelig effekt på øjnene.

Det er virksomhedens ansvar, at medarbejderen er klædt korrekt på til de arbejdsopgaver, som skal løses.

Valg af sikkerhedsbriller skal tage udgangspunkt i en analyse af de risici, der er forbundet med de pågældende arbejdsopgaver. Denne vurdering foretages af virksomheden.

KRAV TIL SIKKERHEDSBRILLER

Sikkerhedsbriller skal være CE-mærket for at måtte sælges i Danmark.

CE-mærkningen viser, at brillen opfylder den europæiske standard EN 166. Ud over selve mærket skal der medfølge en brugsanvisning, som er udarbejdet i overensstemmelse med pkt. 1.4 i bilag 2 i Arbejdstilsynets bekendtgørelse nr. 1273, med hvert enkelt leveret sikkerhedsbrille.

Glassene i sikkerhedsbriller kan grundlæggende have to forskellige brudstyrker.

Kategori S: Er beregnet til almindelige produkti-

onsvirksomheder. Standarden hedder DS:EN166-S, og stellet skal mindst være S-mærket, og glassene skal som minimum være af plast eller hærdet mineral.

Kategori F: Er beregnet til mekaniske værksteder, fordi de har en større brudstyrke. Standarden hedder

DS:EN166-F. Her skal stellet være

F-mærket, og glassene skal være af polykarbonat, som kan modstå højhastigheds-partikler, og som har lav energikollision og forøget robusthed.

Oplys din kunde i butikken om brugen af sikkerhedsbriller – for selv den mindste skade kan i værste fald ende med permanent synsnedsættelse.

7

GODE RÅD OM SIKKERHEDSBRILLER, SOM OPTIKEREN MED FORDEL KAN GØRE SIN KUNDE OPMÆRKSOM PÅ:

1 Brug **ALTDIG** sikkerhedsbriller, der lever op til sikkerhedskravene. Både stel og glas skal være mærket.

Sørg for, at sikkerhedsbrillerne har en god komfort og føles rare at have på. Det giver større lyst til at bruge dem.

2

3 Bær sikkerhedsbriller hele tiden, så du ikke undlader at tage dem på, når du "bare lige" skal ordne noget.

Få sikkerhedsbriller med styrke i, hvis du bruger briller til daglig. Det giver ofte et bedre resultat end sikkerhedsbriller uden på almindelige briller.

4

5 Tag kontakt til sikkerhedsrepræsentanten på din arbejdsplads, og hør, om der er en aftale med en optiker om anskaffelse af sikkerhedsbriller.

Gør det til en vane at tjekke dine sikkerhedsbriller, hver gang du tager dem på, for at sikre, at stel og glas ikke er blevet beskadiget.

6

7 Du rengør bedst dine sikkerhedsbriller ved at skylle dem i lunkent vand, inden de pudses, for at undgå at ridse dem. Brug aldrig opløsningsmiddel.

MEDICINSK UDSTYR GÆLDER BÅDE BRILLER OG KONTAKTLINSER

Lægemiddelstyrelsen skal i gang med en inspektion af optikere i 2018. Her kan du læse om baggrunden for besøget og få svar på, hvad det helt konkret indebærer og betyder for din virksomhed.

// AF MORTEN SICLAU BRUUN, AKADEMISK SAGSBEHANDLER I LÆGEMIDDELSTYRELSEN

af, og som af fabrikanten er beregnet til anvendelse på mennesker med henblik på diagnosticering, overvågning, behandling, lindring af eller kompensation for skader eller handicap.”

DEFINITION AF MEDICINSK Udstyr

Medicinsk udstyr er produkter, der anvendes til at diagnosticere, forebygge, lindre eller behandle sygdomme, handicap, skader m.m. på mennesker. Medicinsk udstyr dækker en meget bred produktgruppe som f.eks. briller, kørestole, pacemakere, tandkroner og hofteimplantater.

Alt medicinsk udstyr, som markedsføres i EU/Danmark, skal leve op til lovgivningens krav. I Danmark er der flere bekendtgørelser, som dækker medicinsk udstyr, men optikere skal være særligt opmærksomme på *Bekendtgørelse nr. 1263 af 15. december 2008 om medicinsk udstyr*.

FOKUS PÅ PATIENTSIKKERHED

Medicinsk udstyr skal leve op til bekendtgørelsens krav for at sikre patientsikkerheden. Det betyder bl.a., at produkterne har et højt sikkerhedsniveau, er egnet til sit formål, samt at fordelene ved at benytte udstyret er større end ulemperne. I reglerne stilles der krav om skriftlig dokumentation for produkternes sikkerhed og ydeevne.

Harmoniserede standarder er ikke obligatoriske, men kan være en god hjælp til at sikre, at du opfylder lovgivningens krav.

Briller og kontaktlinser er medicinsk udstyr jf. bekendtgørelse om medicinsk udstyr definition i § 1, stk. 2, litra b.: *”Ethvert instrument, apparat, udstyr, software, materiale eller anden genstand anvendt alene eller i kombination, herunder software, som af fabrikanten er beregnet til specifik anvendelse til diagnostiske eller terapeutiske formål, og som hører med til korrekt brug her-*

ledsages af de oplysninger, der er nødvendige for, at udstyret kan anvendes sikkert. Oplysningerne kan fremgå af brugsanvisningen. Der skal bl.a. være oplysninger om: fabrikantens navn og europæisk adresse, som angiver, hvem der er ansvarlig for produktet i Europa, samt navn og adresse på fabrikanten uden for EU, udløbsdato, om produktet er beregnet til engangsbrug samt en brugsanvisning på dansk.

HVORNÅR ER MAN FABRIKANT

En fabrikant defineres i bekendtgørelsen bl.a. som værende ansvarlig for konstruktion, fremstilling, emballering og mærkning, med henblik på markedsføring i eget navn.

Optikeren anses for at være fabrikant af udstyr efter mål, da virksheden er ansvarlig for den korrekte styrke og montering af glassene i den endelige brille. Man er også ansvarlig, selv om brillen bliver produceret af et specialværksted eller glasleverandør.

Når Lægemiddelstyrelsen inspicerer fabrikanten af medicinsk udstyr efter mål, spørges der bl.a. efter skriftlig anvisning, patienterklæring, risikoanalyse og klinisk evaluering.

IMPORTØRER OG DISTRIBUTØRER

Hvad angår kontaktlinser og andet CE-mærket medicinsk udstyr, som forhandles af optikere, vil optikeren kun i meget sjældne tilfælde være fabrikant, men kan måske have en rolle som importør eller distributør. *Bekendtgørelse nr. 843 af 28. juni 2013 om importører og distributører af medicinsk udstyr* angiver definitioner af importører og distributører af medicinsk udstyr og lister bl.a. krav om opbevaring af fakturaer i fem år. *Af Lov nr. 139 af 15. februar 2016 om medicinsk udstyr* fremgår det bl.a., at importører og distributører har pligt til at indberette alvorlige hændelser til Lægemiddelstyrelsen i lighed med fabrikanters og sundhedspersoners pligt til indberetning.

Lægemiddelstyrelsen kan også

BRILLER MED INDIVIDUEL STYRKE

Briller med individuel styrke kategoriseres som medicinsk udstyr efter mål. Medicinsk udstyr efter mål er en særlig kategori inden for medicinsk udstyr, som ikke skal CE-mærkes. For at et produkt anses for at være omfattet af de særlige regler, skal det være specialfremstillet efter en skriftlig anvisning fra en behørigt kvalificeret professionel person som f.eks. en optiker eller en øjenlæge, der angiver en beskrivelse og måltagning, f.eks. en synsundersøgelse. Produktet skal være fremstillet til udelukkende at blive brugt af én bestemt person, f.eks. en individuelt fremstillet brille eller kontaktlinse.

KONTAKTLINSE MED STYRKE OG CE-MÆRKET TILBEHØR SOM F.EKS. RENSEVÆSKE

Kontaktlinser med styrke vil typisk være CE-mærket og certificeret af et bemyndiget organ. Kontaktlinser skal

► GEBYRER FOR FABRIKANTER 2017

Alle optikere anses for at være fabrikanter og er omfattet af loven om medicinsk udstyr. Det betyder, at man skal betale et registreringsgebyr på 1.149 kr. samt et årsgebyr, afhængigt af hvor mange ansatte der er i virksomheden.

ANTAL ANSATTE	ÅRSGEBYR
0-5	4.684 kr.
6-20	14.056 kr.
21-50	23.426 kr.
51-100	39.045 kr.
Over 100	62.472 kr.

komme på inspektion hos importører og distributører.

ALVORLIGE HÆNDELSER

Alvorlige hændelser er en betegnelse for fejl, svigt og mangler ved medicinsk udstyr. Du skal omgående underrette Lægemiddelstyrelsen, når du modtager information om, at et af dine produkter har været involveret i en alvorlig hændelse. Det kan f.eks. være en allergisk reaktion og anafylaktisk chok.

Du skal indberette alle alvorlige hændelser med medicinsk udstyr efter mål, hvor udstyret er en medvirkende årsag til hændelsen.

En hændelse, der opfylder følgende tre kriterier, skal indberettes til Lægemiddelstyrelsen:

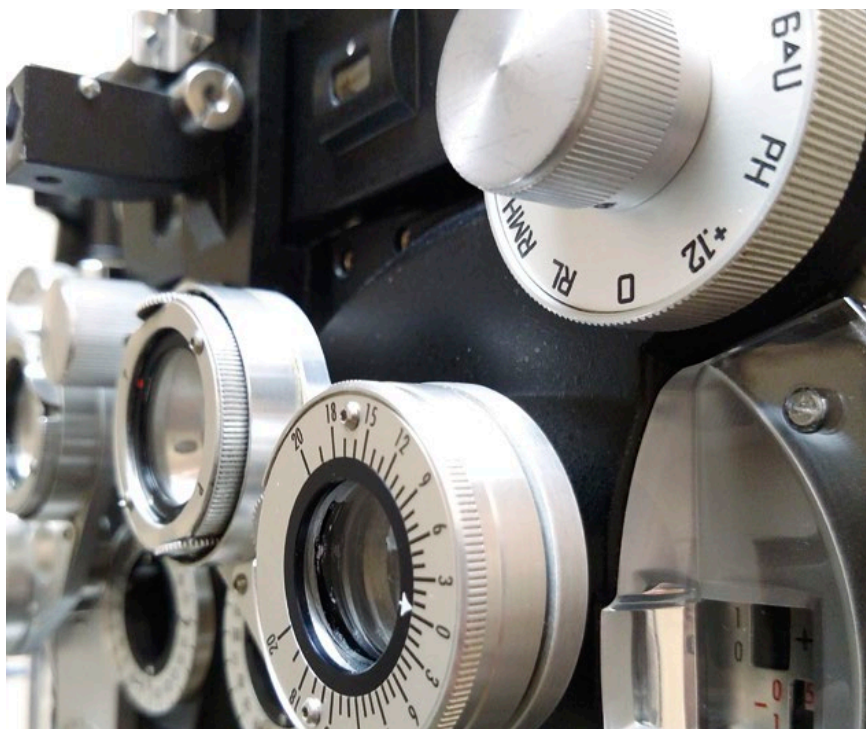
1. Der er eller kunne være sket en hændelse.
2. Det medicinske udstyr efter mål anses for at være medvirkende årsag til hændelsen.
3. Hændelsen medførte eller kunne have medført et af følgende tre udfald: Livstruende sygdom eller dødsfald. Varige skader eller mén. Medicinsk eller kirurgisk behandling var nødvendig for at afværge livstruende sygdom, varige skader eller mén.

Du skal indberette hændelsen, uanset om fejlen skyldes tekniske fejl eller mangler ved udstyret, erklæringen, brugen eller vedligeholdelsen af udstyret. Du bør altid indberette en hændelse, hvis du er i tvivl.

REGISTRERING HOS LÆGEMIDDELSTYRELSEN

I henhold til *bekendtgørelsens § 12, stk. 1* skal en fabrikant af medicinsk udstyr efter mål, der har hovedsæde i Danmark, underrette Lægemiddelstyrelsen om virksomhedens navn og adresse, samt hvilken produktgruppe udstyret tilhører.

Fabrikanter, EU-repræsentanter, im-

portører og distributører af medicinsk udstyr samt specialforretninger skal registrere sig hos Lægemiddelstyrelsen. Lægemiddelstyrelsen opkræver et gebyr ved registrering samt et årligt gebyr.

INSPEKTION OG BESØG AF LÆGEMIDDELSTYRELSEN

Ved en inspektion kan Lægemiddelstyrelsen kontrollere, at fabrikanten overholder reglerne i bekendtgørelsen om medicinsk udstyr, og at udstyret opfylder de i *bekendtgørelsens § 3* nævnte væsentlige krav. Lægemiddelstyrelsens repræsentanter har, hvis det skønnes nødvendigt, til enhver tid mod behørig legitimation og uden retskendelse adgang til alle relevante fabrikations-, forretnings- og lagerlo-

kaliteter, der benyttes af fabrikanten eller dennes repræsentant. I forbindelse med sådanne inspektioner kan Lægemiddelstyrelsen påbyde udlevering af prøveeksemplarer af udstyret og alle dokumenter og oplysninger, der er nødvendige for kontrolvirksomheden.

Som fabrikant af medicinsk udstyr efter mål skal du sikre, at dokumentation for kvalitet, ydeevne og sikkerhed er i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelsen om medicinsk udstyr. Der er også krav til bl.a. sporbarhed og opbevaring af dokumentation.

Vær opmærksom på, at autoriserede sundhedspersoner også kan få kontrolbesøg af Styrelsen for Patient-sikkerhed, som bl.a. vil kontrollere journalføring og hygiejne. ☑

► FÅ MERE AT VIDE

Her kan du finde meget mere information om det nye tilsyn og reglerne:

- www.medicinskudstyr.dk
- www.laegemiddelstyrelsen.dk/da/udstyr/registrering-og-markedsfoering/registrering-af-medicinsk-udstyr/
- **Bekendtgørelse nr. 1263 af 15. december 2008 om medicinsk udstyr**
- **Lægemiddelstyrelsen besvarer gerne alle tvivlsspørgsmål.**
Skriv til: med-udstyr@dkma.dk

BLIV ANNONCØR I OPTIKEREN

MAGASINET UDKOMMER 6 GANGE OM ÅRET OG HENVENDER SIG
TIL ALLE, DER BESKÆFTIGER SIG PROFESSIONELT MED OPTIK.

INDHOLD:

OPTIKEREN dækker alle sider af optikfaget – lige fra den nyeste forskning og uddannelse til produkter, branchenyt, spændende virksomhedsprofiler og brillemode. Det er også her, branchen får den nyeste viden om kurser og konferencer.

MÅLGRUPPE:

OPTIKEREN har en bred målgruppe inden for faget: Optikere, optometriste, studerende, designere, producenter af briller og kontaktlinser samt leverandører af instrumenter og farmaceutiske produkter.

LÆSERPROFIL:

79 % læser halvdelen eller mere af OPTIKEREN.

81 % af læserne ser alle numre af OPTIKEREN.

61 % af læserne bruger 30 minutter eller mere på at læse magasinet.

75 % gemmer halvdelen eller flere udgaver af OPTIKEREN.

ONLINE:

Alle numre af OPTIKEREN er tilgængelige på optikerforeningen.dk, hvilket sikrer dine annoncer en god eksponering og lang levetid.

KONTAKT OS:

Få mere at vide hos annonceansvarlig Jette Sterndorff-Jessen, Rosendahls Mediaservice, tlf. 76 10 11 47 eller mail: jsj@rosendahls.dk

OPTIKEREN – FÅ DIT BUDSKAB UD TIL DEN RIGTIGE MÅLGRUPPE!

MADE *in* DENMARK

Dansk design kan noget helt særligt. Både når det gælder tøj, møbler og briller har vi en stil, trendinteresserede fra hele verden holder skarpt øje med. Vi har spurgt de danske firmaer, hvad hemmeligheden bag deres succes er. Få svaret her, og tag et kig på sæsonens flotteste danske brilleddesign.

// AF PIA FINNE

ade in Denmark" er ikke bare en information om et oprindelsesland. Det er et statement. Dansk design er verdenskendt for rene linjer og funktionalitet samt et enkelt og tidløst udtryk, der er oppe i tiden.

Kvalitet og godt håndværk er blandt de kodeord, der kendetegner dansk design og i høj grad også dansk brilleddesign ude i verden, hvor vi er kendt for at skabe innovative løsninger og samtidig tænke kreativt og personligt.

Vi er ikke til de meget voldsomme briller med masser af detaljer for detaljernes skyld. Til gengæld leges der med formerne, og der arbejdes ofte med tyndere stel og lækre materialer end hos konkurrenterne.

Claus Bellinger fra Bellinger mener, at vi har en kultur og særlig passion for at designe briller i Danmark.

"Siden 50'erne og 60'erne har vi skullet slås for at finde vores eksistensberettigelse. Det har vi gjort inden for

design, og det er blevet vores DNA. Vi designer ikke bare for at designe, og vi bruger heller ikke unødige detaljer. Tingene skal have en funktion," forklarer Claus Bellinger og tilføjer: "Og så har danskerne bare generelt en god stil."

Claus Bellinger ser også en klar tendens til, at dansk brilleddesign er i vækst.

"De danske firmaer fylder mere og mere på den europæiske brillescene, og de gør det godt. Der kommer hele tiden nye firmaer til, og der er ingen tvivl om, at vi har en stærk position. Vi har ingen discountfirmaer, og vi leverer raffineret, gennemtænkt design; enkelt og lækkert og uden en masse designfeatures, der bare laver larm," fremhæver han.

Men at vi er en nation, der ikke kan lide farver, mener Claus Bellinger er en skrøne.

"Vi kan sagtens sælge farver til danskerne, og når det gælder briller, er det de unge, der er de kedelige, og de lidt ældre, der er de modige," siger han med et smil.

"Danske brilleddesignere designer ikke bare for at designe og bruger ikke unødige detaljer," siger Claus Bellinger. Briller fra Bellingers "Entourage"-serie.

Elise Hoang fra FLEYE Copenhagen er enig:

"Det, der især gør dansk design specielt, er, at vi tør skille os ud. Vores briller har kant, men det handler i høj grad om, at dansk design signalerer en underspillet finesse frem for store armbevægelser. I FLEYES brilleddesign

blander vi klassisk enkelhed med kant, hvor traditioner møder det moderne på innovative måder,” fortæller hun.

SAMSPIL MELLEM FUNKTION OG VISUELT UDTRYK

Hos Design Eyewear Group, der står bag ProDesign, har målet, siden virk-

somheden blev grundlagt i Aarhus i 1973, været at udvikle smukke brillestel i et moderne, skandinavisk design.

“Vi bygger helt klart videre på de danske designtraditioner og lægger vægt på et tæt samspil mellem funktionalitet og et rent visuelt udtryk,” lyder det fra brandmanager Annette Jensen.

ProDesigns designteam har en legende og reflekterende tilgang til design, hvor de skaber nye løsninger ved at udfordre det etablerede og søger fornyelse i både funktionalitet, brillens detaljer og materialevalget.

“Det er vigtigt for os, at briller fra ProDesign er både smukke og beha-

gelige at have på. Derfor har vi øje for selv de mindste detaljer, når vi designer nye hængsler, brillestænger, rim locks og end-tips. Og ikke mindst når vi vælger nye materialer. Vores mål er med andre ord at skabe originalt design, der med et friskt pust af farve og pasform giver et moderne og tidløst look, som lader din personlighed skinne igennem,” siger Annette Jensen.

Kilsgaard, der er en del af Design Eyewear Group, hylder også enkelthed og elegance.

“Less is more-tankegangen” løber i vores årer, og vi tror på at skabe evergreens: klassisk og alligevel moderne og urbant design. Vi er tro mod vores design, og vi udvikler det i nye materialer og farver og de bedste design, udvikler vi også til solbriller,” fortæller Anette Jensen.

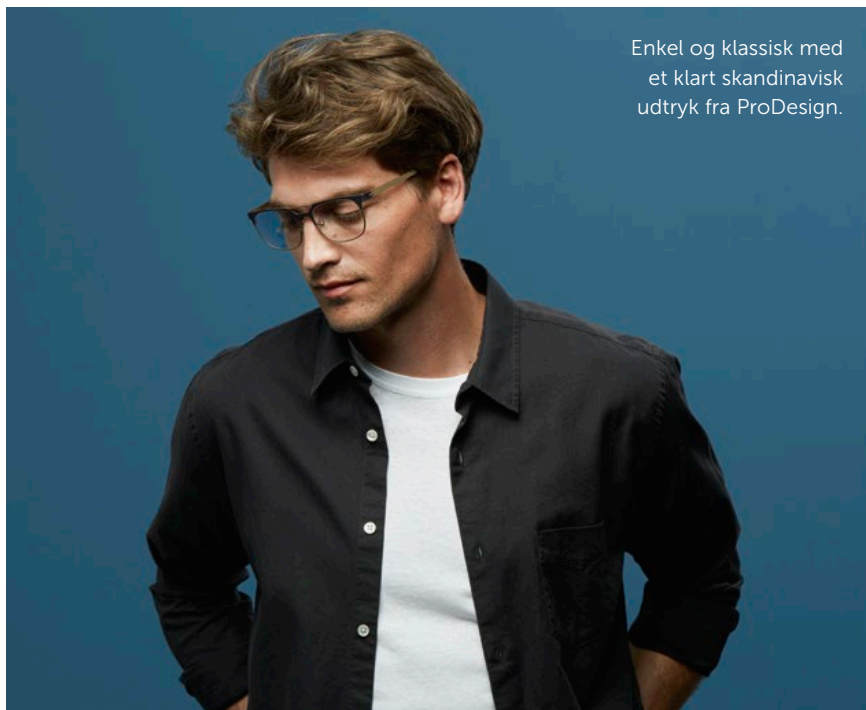
Også det danske brand Inface er klassisk, skandinavisk eyewear bygget på den danske designarv. Det gælder en renhed i formerne, funktionaliteten er i top, og der arbejdes med gode materialer.

Farvesætningen er enkel og kompletteret det klassiske look perfekt med nuancer som matsort, støvet grå og de skinnende metaller.

TIDLØST DESIGN, KANT OG ATTITUDE

Ørgreen har også i høj grad været med til at sætte tonen i dansk brilledesign, og siden virksomheden blev etableret i 1997, er brillerne i dag solgt i mere end 50 lande i hele verden. Ørgreen forener det minimalistiske og det funktionelle, der kendetegner æstetikken i dansk design, og skaber tidløse kvalitetsbriller med en kant af attitude. Farver bruges på udtryksfuld vis, og netop farveinnovationen er essentiel for Ørgreens identitet. Virksomhedens designchef, Tobias Wandrup, siger:

“Jeg henter min inspiration i mine omgivelser: et fysisk objekt, en dynamisk bevægelse i en film eller et billede, jeg ser.”

Enkel og klassisk med et klart skandinavisk udtryk fra ProDesign.

Han mener, det er vigtigt at forblive tro mod sit design-DNA, men samtidig hele tiden også at udvikle sig for at forblive moderne og tidløse.

“Formen skal passe til ansigtet og det udtryk, man ønsker at sende. Stilen skal matche trenden. Farverne er dér, hvor den personlige smag spiller ind, og så skal funktionaliteten og kvaliteten være i top,” lyder rådet.

Blandt de nyere danske brillebrands er MonkeyGlasses, der blev etableret i 2009 med udgangspunkt i drømmen om at give den store gruppe af bevidste forbrugere med behov for briller og solbriller et bæredygtigt valg. Derfor er MonkeyGlasses briller lavet af bio-nedbrydelige råmaterialer som bomuldsfibre, og de forlanger, at alle deres leverandører og producenter lever op til FN's globale retningslinjer for CSR (Corporate Social Responsibility).

“Danskerne er miljø-, design- og kvalitetsbevidste forbrugere, der stiller krav til de ting, de køber. Og selv om dansk design er verdenskendt for sit rene, stilfulde udtryk, er det efter vores opfattelse i høj grad forbrugernes krav og forventninger, der er med til at drive de danske designere til at være nytænkende og innovative i deres de-

signløsninger,” siger makkerparret bag MonkeyGlasses, Mai-Britt og Morten Seaton, og tilføjer: “Den danske brillebruger ser sin brille som en forlængelse af personligheden. Men vi oplever også, at de interesserer sig for, hvordan og af hvem brillen er fremstillet. Det er derfor ikke kun designet, men hele grundtanken bag dét at skabe et produkt, der gør dansk brilledesign specielt.” ■

DANSKE PRISVINDERE

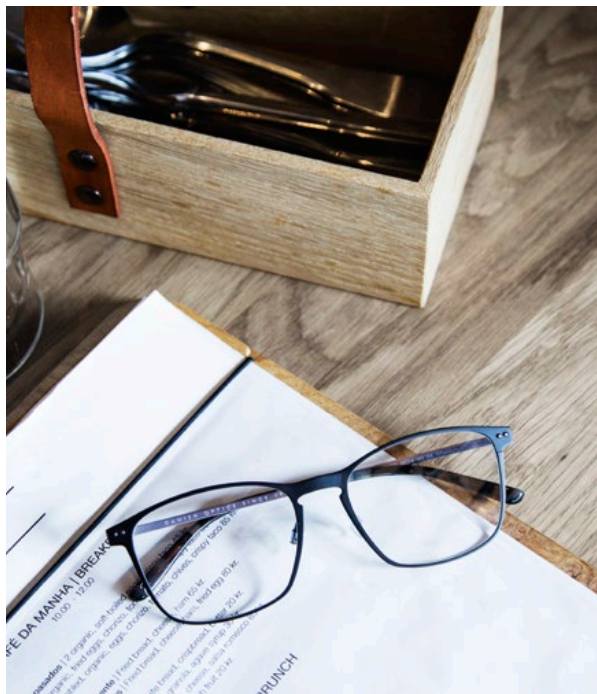
Dansk brilledesign er med helt fremme på trendfronten, og både FLEYE Copenhagen og ProDesign har vundet designpriser i 2017 for excellent design og god pasform på IOFT i Tokyo. FLEYE Copenhagen i kategorien “Mens Eyewear” og ProDesign i kategorien “Sunglasses”. Og på SILMO d'Or 2017 i Paris var der også hæder til FLEYE Copenhagen, der vandt Premiere Classe Special Prize med deres Fox-solbrille. I 2016 blev MonkeyGlasses tildelt The Silver A' Design Award, som hvert år præsenteres i Italien.

MADE
in
DENMARK

Smukke farvenuancer, materialekombinationer og unikke detaljer skaber et personligt og tidløst udtryk fra FLEYE Copenhagen.

Blac fra Bellinger er håndlavet i Danmark. Her ses den nye udgave Blac Denim.

En smuk blå nuance fra Inface. Stilfuldt og enkelt.

Den danske madkultur – smørrebrødet – er inspirationen til den nye kollektionen fra FLEYE Copenhagen.

At danskerne ikke kan lide farver, mener Claus Bellinger, er en skrøne: "Vi kan sagtens sælge farver til danskerne, og jo ældre kunderne er, jo mere modige er de."

FLEYE Copenhagen skaber briller, der både komplementerer og understreger den enkelte brugers stil og personlighed.

MADE *in* DENMARK

Farverne er enkle og klassiske, og stellet på Kilsgaards The Mark er vintageinspireret med et cool udtryk og med referencer til 50'erne og 60'erne.

Sort cateye-stel fra Inface. Funktion og æstetik i skøn forening.

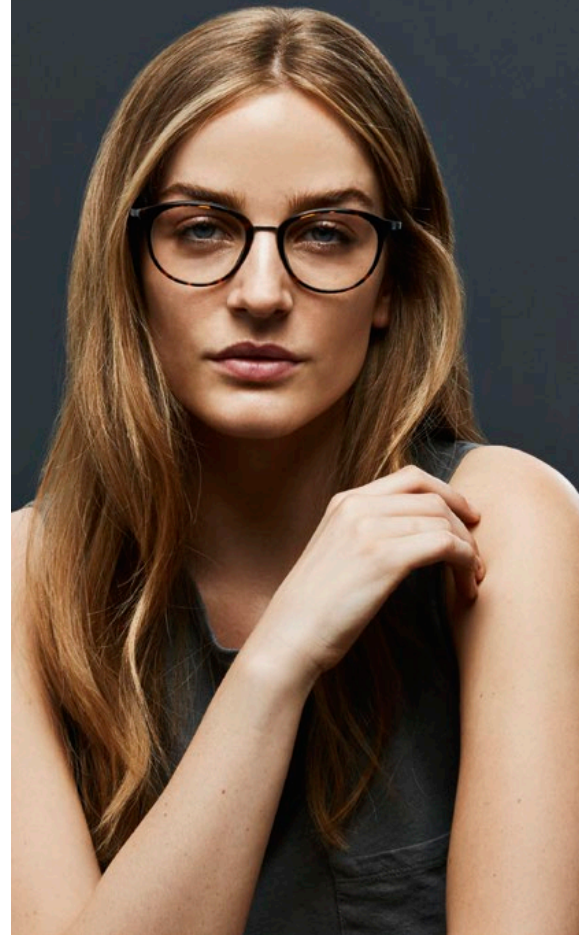
ProDesign fik en designpris for excellent design og en god pasform på IOFT i Tokyo i 2017.

Hvidt og transparent. Enkelhed med et twist i rustfrit stål fra MonkeyGlasses.

Guld ses en del i den skandinaviske trend. Her fra MonkeyGlasses.

Ørgreen nye kollektion er en hyldest til elementernes magiske kræfter: skyer, regn og sne. Enkelt og indbegrebet af skandinavisk design.

Tynde stel i metal og skønne former, der i al sin enkelhed giver brille og ansigt kant. Fra Carlottas Village.

Rustfrit stål, bionedbrydelige bomuldsfibre og bæredygtigt læder i mosgrøn fra MonkeyGlasses.

Smuk og personlig. FLEYE Copenhagen skruer op for farverne i deres nye kollektion.

FLEYE Copenhagen bud på en klassisk og stilsikker brille anno 2018.

Ørgreens bud på en æstetisk og tidløs brille.

Nye regler for refusion af udgifter

// AF PER MICHAEL LARSEN

► VÆRD AT VIDE

Optikernes Kompetenceudviklingsfond er oprettet af Dansk Erhverv Arbejdsgiver og Serviceforbundet – Urmagerne og Optikerne. Alle faglærte, som er omfattet af overenskomsten mellem Dansk Erhverv Arbejdsgiver samt serviceforbundet Urmager og Optikerne, kan få refusion efter de gældende regler. Indbetalinger fra arbejdsgiverne til OKUF er fastsat i overenskomsten og udgør 1.217 kr. pr. optiker/optometrist.

Optikernes Kompetenceudviklingsfond administreres dagligt af Serviceforbundet – Urmagerne og Optikerne, som kan kontaktes på tlf. 35 47 34 00 eller mail: okf@forbundet.dk

Få mere at vide på www.okuf.dk

Bestyrelsen for Optikernes Kompetenceudviklingsfond (OKUF) har besluttet, at det fremover skal være

muligt af få refunderet en del af løn-udgiften til medarbejdere, der tager på konference samt deltager i kurser eller anden efteruddannelse.

Hidtil har det kun været udgifter til deltagerpris, transport og overnatning, der har givet refusion, men på det seneste bestyrelsesmøde gennemgik OKUF samtlige refusionsordninger og besluttede i fremtiden at ændre ret-

I fremtiden bliver det bl.a. muligt for arbejdsgiveren at få refusion for lønudgifter, når medarbejderen deltager i kurser, konferencer og anden relevant efteruddannelse, der er på den såkaldte positivliste.

ningslinjer for refusion af udgifter. Det betyder bl.a., at arbejdsgiveren nu har mulighed for at få refusion for en del af udgiften til medarbejderens løn i forbindelse med deltagelse i efteruddannelse.

OKUF's arbejde er at få så mange optikere og optometristere som muligt på efteruddannelse for at sikre, at de er i besiddelse af de korrekte kompetencer i forhold til fagets udvikling. Bestyrelsen afholder møde fire gange årligt for at behandle ansøgninger, opdatere positivlisten samt sikre, at refusionsmulighederne er opdateret i forhold til OKUF's økonomiske muligheder.

Du kan se hele positivlisten og reglerne for tilskud på www.okuf.dk, hvor det også er muligt at hente alle relevante ansøgningsskemaer.

KURSER PÅ POSITIVLISTEN

For at et kursus kan komme på positivlisten, skal det udbydes af en anerkendt uddannelsesinstitution som f.eks. Optikerhøjskolen, KEA's optometriafdeling, Københavns Universitet, Aarhus Universitet eller økonomi- og ledelseskurser, som bliver udbudt af HAKL.

Når et efteruddannelseskursus er på positivlisten, gælder følgende regler: Deltagerprisen dækkes fuldt ud (til konferencer, hvor der er forskel på deltagerpriser afhængigt af medlemskab eller tidlig tilmelding, dækker refusionen alene tidlig tilmelding og medlemspris), derudover refunderes udgifter til ophold og transport, afhængigt af sted samt afstand. Derudover kan arbejds-

OKUF'S ARBEJDE ER AT FÅ
SÅ MANGE OPTIKERE OG
OPTOMETRISTER SOM MULIGT
PÅ EFTERUDDANNELSE.

giverne søge om løntabsgodtgørelse, og her er kravet, at kurset skal være på OKUF's positivliste, og at arbejdsgiveren indbetaler til OKUF. Der er udarbejdet et nyt refusionsskema, som skal udfyldes af arbejdsgiveren, som dermed dokumenterer, at der er udbetalt løn for de kursusdage, der søges refusion for. Beløbet, der kan dækkes, er 697 kr. pr. dag eller 3.396 kr. pr. uge. Dette gælder også, hvis kurset foregår i weekenden.

Arbejdsgivere, som har udbetalt løn for medarbejderes deltagelse (dvs. timerne indgår i den ugentlige arbejdstid) på DOKK 2017, vil kunne få refunderet 1.394 kr.

ANDRE RELEVANTE KURSER

Det er muligt at få tilskud til efteruddannelsesaktiviteter, som ikke er på positivlisten, f.eks. en konference i udlandet, uddannelse på CBS eller et kursus hos Marie Beadle, Train Your Eyes eller Optikerforeningen. Det gælder dog for alle ansøgere, at uddannelsen, kurset eller konferencen skal være relevant for ansøgeren, og at den opnåede viden kan udnyttes i det daglige arbejde som optiker eller optometrist.

For andre relevante kurser gives der op til 2.000 kr. pr. kursusdag i op til fem dage i løbet af et kalenderår. Derudover kan der søges om tilskud til transport og ophold efter samme retningslinjer som ved positivlisten. Dog kan arbejdsgiveren i disse tilfælde ikke søge om løntabsgodtgørelse. 📌

AND NOW THERE'S EVEN MORE: OPTI IS GETTING BIGGER!

More innovation, more style, more flair. More wide eyes, more aaah and more oohh! More opportunities, more international business and more enjoyment: **opti 2018** is expanding to hall B4 and thus **offering you more of everything** that makes it much more than just a trade fair. Don't miss it!

opti THE INTERNATIONAL TRADE SHOW
FOR OPTICS & DESIGN

**FRIDAY – SUNDAY
12. – 14.01.2018**

**FAIRGROUND MUNICH
www.opti.de**

VERDENS SYNSDAG I HELE DANMARK

Øjenforeningen og Optikerforeningen valgte for første gang at indgå et tæt samarbejde for at markere Verdens Synsdag 2017. Det skete med en kampagne med titlen "Tjek dit syn", som ved hjælp af bl.a. en lang række aktiviteter var med til at sætte fokus på danskernes syn. I begge foreninger er man meget glade for resultatet af kampagnen.

// AF LONE HELLESKOV FOTO: LES KANER, M.FL.

I det meste af oktober kunne man i de fleste danske byer opleve en smilende Bodil Jørgensen med et grønt æble for det ene øje, når man

besøgte den lokale optiker. Den dygtige skuespiller havde nemlig sagt ja til at være frontfigur på Øjenforeningens og Optikerforeningens kampagneplakat i anledning af Verdens Synsdag og dermed skabe opmærksomhed på det vigtige budskab: Tjek dit syn – og se godt hele livet.

Og det er ikke tilfældigt, at det netop blev en opfordring til danskerne om at tjekke synet, der blev temaet i årets kampagne.

Mere end 70 procent af alle danskere oplever nemlig på et tidspunkt i livet at få synsproblemer ifølge den undersøgelse, som Øjenforeningen og Optikerforeningen fik lavet i forbindelse med Verdens Synsdag. De fleste af dem kan heldigvis afhjælpes med briller eller kontaktlinser, hvis de opdages i tide. Men i nogle tilfælde kan de udvikle sig til grå eller grøn stær, AMD og i værste fald blindhed. Og to ud af tre danskere svarede også i

Filmen med Ella og Alma fik allerflest visninger på Facebook.

"Vi havde en super dag. Vi delte 600 æbler ud og fik mange gode snakke med folk på gaden og kunder i butikken," lyder det fra Farstad Optik.

Rigtig mange optikere postede billeder af sig selv og deres medarbejdere på Facebook og Instagram, her fra Unik Optik i Hillerød.

undersøgelsen, at de ikke selv tjekker deres syn minimum hvert halve år, som ifølge optikere er det optimale. Derfor rådede kampagnen danskerne til at tjekke synet derhjemme – eller få det undersøgt hos en professionel behandler for at forebygge synsproblemer og sygdomme i øjet.

Budskabet blev godt modtaget i medierne, hvor der både var annoncer i BT, artikler i aviser og på websites og ikke mindst på Facebook, hvor man i en uge i oktober hver dag kunne se en lille videofilm med danskere mellem 7 og 74 år, der fortalte om deres forhold til synet og ikke mindst, hvordan livet ville være, hvis man ikke kunne se. Vi-

deoerne nåede ud til 311.000 danskere med stor hjælp fra de mange optikere, der flittigt delte dem på deres egne Facebook-sider.

"En stor del af kampagnens succes skyldes, at vores medlemmer i den grad havde lyst til at være med. Rigtig mange butikker havde taget idéen med at dele æbler ud og ophænge plakaten af Bodil Jørgensen op og var på den måde med til at skabe synlighed og sprede det gode budskab i hele landet," siger formand i Optikerforeningen Per Michael Larsen.

Også hos Øjenforeningen er der ros og tilfredshed med kampagnen fra direktør Marijke Vittrup.

► Verdens Synsdag

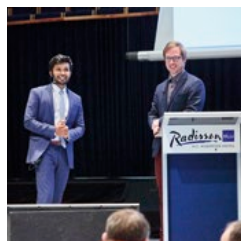
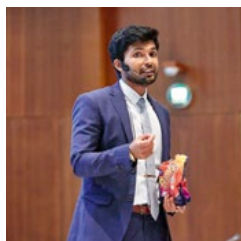
Verdenssundhedsorganisationen WHO har udnævnt anden torsdag i oktober til Verdens Synsdag. I Danmark bød kampagnen på en lang række aktiviteter:

- Plakat med Bodil Jørgensen, som var blikfang på kampagnen #tjekditsyn
- Videofilm og konkurrence på Facebook
- Nyheder og daglige posts på Facebook og Instagram
- Annoncer i BT – Danmarks største sundhedsavis
- Pressemeldelser og artikler
- Artikler i lokalaviser samt i sundhedsmagasinet Helse og på alt.dk
- Billeder fra optikere på Facebook og Instagram
- Visning af plakater og uddeling af æbler hos optikere over hele landet
- Undersøgelse af danskerne og deres syn

Alle medlemmer af Optikerforeningen kan hente alt materiale fra kampagnen #tjekditsyn på medlemsnet i pressemappen til fri brug på egen hjemmeside eller Facebook-side.

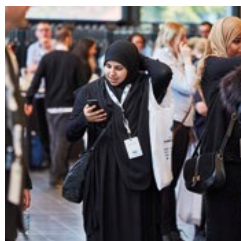
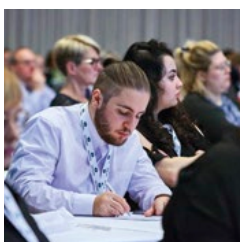
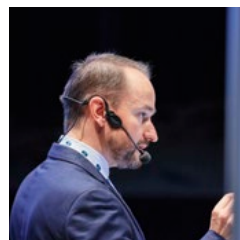
"Jeg ser det helt klart som en stor styrke, at Optikerforeningen og Øjenforeningen kan samarbejde om Verdens Synsdag. Begge foreninger arbejder på hver sin måde for at sikre befolkningen et godt syn hele livet, og når vi kan stå sammen om en kampagne som denne, når vi ud til en meget stor målgruppe. Samtidig er det også en stor fordel at have nogle at sparre med og finde et fælles budskab, ligesom det selvfølgelig også er et plus at kunne dele udgifterne," mener Marijke Vittrup.

Øjenforeningen og Optikerforeningen mødes i januar for at tale om Verdens Synsdag 2018. ▣

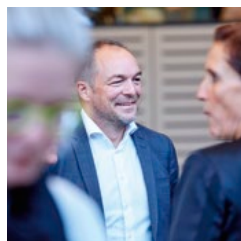

KLINISK KONFERENCE BLEV EN SUCCES

2017-udgaven af Louis Niensens årlige kliniske konference i optikerbranchen løb af stablen i Odense Koncerthus, hvor 300 deltagere var mødt op til en dag med faglig indsigt og ny viden. Blandt dagens markante talere var professor ved School of Optometry and Vision Science i Australien, der gav et spændende indblik i bl.a. forskningen bag glaukom og sygdommens påvirkning af evnen til at føre bil. Fra Portugal var professor i optometri og grundlægger af Clinical and Experimental Optometry Research Lab (CEORLab) ved universitet i Minho fløjet ind for at tale materialets betydning for dagslinser. Derudover var der på dagen en lang række andre talere, herunder øjenlægerne Danson Mutuvelu og Chris Bath med deres indlæg "Intrakranielle læsioner, hjerneblødning, glaukom og synsfeltsdefekter" samt daglig leder for den vitreoretinale enhed på øjenafdelingen, Aalborg Universitetshospital, Katja Christina Schielke, der talte om "En rejse gennem øjet – fra cornea gennem lens og glaslegeme".

Den kliniske konference er arrangeret og afholdt af Louis Nielsen med henblik på øget professionalisme i hele den danske optikerbranche ved at skabe et vidensforum og mulighed for netværk mellem optikere, kliniske specialister og leverandører.

TROR DET ER MAD

Det kan være en god idé, at optikeren i fremtiden råder sine kunder til at smide brugte kontaktlinser og blistret i skraldespanden – og ikke i vasken eller toiletet, som mange gør. En ny norsk undersøgelse påpeger nemlig, at fisk kan forveksle kon-

taktlinser med mad, da de ligner et lille blød- eller havdyr. Og kontaktlinser hører ikke hjemme i fiskens mave, da de her kan blive en del af de berygtede miljøgifte, vi som mennesker risikerer at indtage, når vi spiser fisk.

Kontaktlinser består af plastik- og silikonematerialer, og når man smider dem i vasken eller i brusebadet, ender de altså i havet. Mikroplast binder sig til miljøgifte, og disse giftstoffer kan absorberes yderligere i dyr og fisk og dermed ende på middagsbordet.

Kilde: optikerforbundet.no

Safilo vil generobre det danske marked

Italienske Safilo Group ønsker at styrke deres position på det danske marked og holdt for nylig en presseday i København, hvor det bl.a. var muligt at se de nye kollektioner af både almindelige briller og solbriller fra store designhuse som Dior, Marc Jacobs og Givenchy, ligesom 2018-modellerne af Safilos egne brands var repræsenteret.

"Vi har en ambition om at relancere Safilo i Danmark og give flere optikere mulighed for at købe flere af vores high-end brands i fremtiden, ligesom vi satser endnu mere på vores egne mærker," fortalte PR- og kommunikationsansvarlig Giulia Astolfi og chef for Northern Europe Frédéric Laffort.

"GAMECHANGER" I OPTIKBRANCHEN

De fleste optikere har prøvet det. Kunden har problemer med de nye progressive glas. Alt er genudmålt, styrken fejler ikke noget, og glassene sidder perfekt efter opmærkningen, men hvilken længde skal progressionen egentlig have? Samme spørgsmål stillede optiker Michael Krasnik fra Koss & Krasnik i Køge også sig selv og besluttede sig for at undersøge problemet yderligere, og han mener nu at have fundet løsningen. Michael har udviklet et helt nyt værktøj, Sweet Spot Analyzer, der sammen med en app til iPad gør opmærkningen af de progressive glas meget enklere ved at benytte teorien om, at det vigtigste ved placeringen af de progressive glas er læsefeltet.

Værktøjet klipses på det brillestel, som kunden skal bruge til de nye glas, derefter tages et billede fra iPad'en, og opmålingen er færdig. Herefter benyttes appen sammen med billedet til at aflæse henholdsvis højre og venstre PD (pupilaafstand), samt hvilken korridorlængde der anbefales.

Placeringen af centerhøjden foretages som vanligt. Læs mere på www.sweetspotanalyzer.com

Ny klinisk ekspert

Louis Nielsen ønsker øget fokus på sundhedsydelser og har ansat Heidi Damgaard Buchholt i stillingen som Head of Professional Advancement. Her vil hun fremover være overordnet ansvarlig for den kliniske udvikling og kvalitets sikring i optikerkædens 75 butikker, og hun træder samtidig ind i virksomhedens direktion.

Heidi Buchholt har gennem de seneste 12 år været ansat som lektor på Optikerhøjskolen i Randers, hvor hun har undervist i bl.a. optometri og oftalmologi.

For Heidi Buchholt er det ikke uden en slags vemod, at hun nu siger farvel til livet som underviser:

"Det er helt sikkert, at jeg vil savne undervisningstimerne med de mange inspirerende studerende. Men jeg glæder mig også meget over, at jeg nu kommer endnu tættere på brugen af den viden, jeg jo har undervist i de senere år. Jeg har selv tidligere været praktiserende optiker, og jeg ved, at fremtiden skabes ude i klinikkerne. Det er her, mødet med patienternes udfordringer og behov opstår, og det er netop her, teori, teknologi og kompetencer driver udviklingen fremad."

Heidi Buchholt har en kandidatgrad i klinisk optometri fra Pennsylvania College of Optometry i USA.

ECOO-MØDE I PRAG

Efterårets store ECOO-møde (European Council for Optometry and Optics) i Prag satte fokus på ældre og syn med nye forskningsresultater fra bl.a. College of Optometrists samt optikerens muligheder for at hjælpe de svagtseende.

"Sund aldring" er blevet en del af den politiske dagsorden i takt med den voksende ældregruppe og et stadigt stigende antal borgere, der lider af kroniske sygdomme. Der findes i dag en lang række initiativer, der støtter de ældre og fremmer en sund livsstil, men der mangler fokus på øjensundhed og tiltag, der kan sikre befolkningen bedst muligt syn hele livet.

Til trods for at sunde øjne og et godt syn er afgørende for et selvstændigt og aktivt liv i alle aldre, har den politiske dagsorden på både nationalt og EU-ni-

veau ikke haft særlig stor fokus på synet. Det er dog lykkedes for The European Innovation Partnership on Active and Healthy Ageing (EIP-AHA) at få sammenhængen mellem synsevnen og demens samt faldulykker på dagsordenen.

Den Europæiske Sammenslutning for Vision (ECV), hvoraf ECOO er medlem, er sammen med andre organisationer i hele Europa også med til at øge kendskabet til den tætte sammenhæng mellem faldulykker og synet og påvirke politikken på området.

Det væsentligste mål er at få sammenhængen mellem øjne, syn og faldulykker anerkendt gennem lokale og nationale retningslinjer. Ifølge data fra European Public Health Association kommer omkring 36.000 ældre europæiske borgere hvert år alvorligt til skade efter faldulyk-

ker. Dette antal kan reduceres ved at sikre alle det bedst mulige syn.

Undersøgelser viser, at det i høj grad er ældre, der lever med synsvanskeligheder på grund af dårligt korrigerede briller eller en øjenlidelse, og at mange af dem kan afhjælpes eller behandles.

Når det gælder demens, kan optikeren og optometristen også få en vigtig rolle i at genkende de tidlige symptomer. College of Optometrists offentliggjorde for nylig resultater fra ProVIDe (Prevalence of Visual Impairment in Demens) Study, som blev afsluttet i 2016. Resultaterne viser, at 32,5 procent af personer med demens havde en synsskarphed, der var dårligere end 6/12, mens 16,3 procent havde en synsskarphed ringere end 6/18. En stor del af disse personer havde enten behov for ny brillekorrektion eller skulle opereres for katarakt.

Optikerforeningen havde inviteret optometrist og kontaktlinseoptiker Claus van Weezel fra Kennedy Centret til at give deltagerne sit bud på, hvordan man bedst hjælper den ældre, svagtseende gruppe i Danmark.

Årets ECOO-møde havde også emner som moms, persondataforordning og digitale sundhedstjenester på dagsordenen og gav et godt indblik i, hvad der sker i vores nabolande. Næste ECOO-møde afholdes sammen med EAOO-mødet i Pula i Kroatien 11.-13. maj 2018. Læs mere på www.eaoo.info

Farvel til en legende

Optikerforeningen ønsker i fremtiden at integrere magasinet OPTIKEREN i foreningens øvrige kommunikation på både hjemme- og Facebook-side.

Det betyder, at vi har måttet sige farvel til redaktør Bjarne Hansen, der har været en stor og aktiv del af magasinet i mere end 20 år – først som skribent og senere som redaktør, hvilket har gjort ham til et kendt ansigt i branchen.

Bjarne har gennem årene formået at udvikle OPTIKEREN fra et medlemsblad til et kvalificeret og lækkert brancheblad, der nu udkommer i 1.100 eksemplarer. Optikerforeningen har været meget tilfreds med det store engagement og arbejde, Bjarne har lagt i magasinet, og han er da også den længst siddende redaktør i de nordiske lande.

Bjarne er også kendt af flere i branchen for sit mangeårige virke i Dansk Erhvervs-Optik, men også for sit arbejde med synsfeltscreening, hvor han var med i udviklingen af AlfaOmega Vision Field Analyzer. Bjarnes faglighed har gjort ham kritisk med stof til OPTIKEREN, men til gengæld har læserne også altid haft en oplevelse af, at det var seriøse artikler, der skulle bringes i magasinet.

Optikerforeningen vil gerne på egne og læsernes vegne sige stor tak til Bjarne for de mange år – og gode blade.

NYE TILTAG PÅ copenhagen specs 2018

Lokomotivværkstedet i København vil igen være fyldt med nyheder fra de førende internationale brands, når Copenhagen Specs den 3. og 4. marts 2018 inviterer til årets brillemesse. Det er en unik mulighed for at få et overblik over, hvad der sker i optikbranchen.

// AF BJARNE HANSEN FOTO: MADS GRAVER

FOREDRAG FOR ALLE OM SØNDAGEN

”De populære foredrag for studerende om lørdagen bliver fastholdt, og som noget nyt bliver der inspirerende foredrag for alle om søndagen. Der vil være foredrag om trends, butikskindretning, transparens, teknologi og digitalisering,” fortæller messearrangør Morten Gammelmark og uddyber:

”Trendfirmaet Twenty/Twenty tegner et øjebliksbillede af, hvilke tendenser der rører sig inden for mode og design, og hvorledes disse afspejles i brilledesign anno 2018, og giver et bud på retninger for den kommende sæsons farveskala, materialevalg og brilledesign.

Michael Skjødt, CEO & Creative Director fra Ambiente A/S, fortæller, hvordan man skaber et helstøbt butikskoncept, som brander en brilleforretning, og giver også sit bud på, hvordan man tiltrækker og fastholder kunder, sikrer stolthed og trivsel blandt personalet og leverer resultater på bundlinjen. Det lyder måske uopnåeligt, men med 28 års erfaring og konkret viden fra design og etablering af mere end 50 optikbutikker ved foredragsholderen, hvad han taler om.

Independent Optical Group Nordics (IOGN) holder et foredrag med titlen: ”Tør du være den transparente virksomhed/

butik?” Teknologi og transparens er ifølge IOGN to helt vitale vilkår for at drive virksomhed i dag. Butikkens interne handlinger kommer til offentligt skue. Måden, du behandler dine omgivelser på, får konsekvenser internt. Forbrugerne er mere oplyste end nogensinde før, og anvender du ikke den sidste nye teknologi, risikerer du, at konkurrenterne ræser forbi dig. Der er altid et alternativ til dig!

Nyt Syn kommer med et oplæg om digitalisering i optikbranchen. Opfattelsen her er, at kampen om kunderne begynder længe inden, de går ind i butikken. Størstedelen af alle køb begynder på nettet. Hvis vi ikke er digitale, er vi ikke synlige og tilgængelige for vores kunder. Derfor er sociale medier og adwords en nødvendighed i kampen om kunderne. Optikere og leverandører kan med de rette virkemidler sørge for, at købet ikke også slutter på nettet, men derimod i butikken, der har den faglige ekspertise og den gode vejledning.”

Morten er stolt over den udvikling, Copenhagen Specs har gennemgået på den korte tid, messen har eksisteret, og med foredragene er han sikker på, at messen bliver endnu mere attraktiv at besøge.

Du kan følge med på www.copenhagenspecs.dk og allerede nu registrere dig som besøgende og få din gratis adgangsbillet. Vær opmærksom på, at der er begrænset plads til foredragene om søndagen.

SE MERE PÅ

www.facebook.com/copenhagenspecs
og www.instagram.com/copenhagenspecs

NEM ADGANG TIL DINE EFTERUDDANNELSESPONT

Nu bliver det ekstra let at holde styr på dine point fra kurser, konferencer og anden efteruddannelse. I fremtiden kan du nemlig bruge din NemID som login til din pointoversigt.

// AF PER MICHAEL LARSEN FOTO: ANDERS BACH

Du kender det sikkert: Du har været på kursus og vil lige tjekke saldoen på dine efteruddannelsespoint, men har glemt adgangskoden, og du kan heller ikke huske, hvornår du fik det sidste token, der gav dig login-mulighed. Men nu behøver du ikke bekymre dig længere.

Fremover skal du blot finde din NemID frem og benytte den som adgangsløse. Det eneste, du skal gøre, er at skrive www.obes.dk i din browser eller benytte adgangen fra Optikerforeningens webside.

Den store database med alle informationerne ejes af Optikerforeningen og Serviceforbundet – Urmagerne og Optikerne i fællesskab og er hosted på en krypteret server hos TempusServa, som er samme firma, som bl.a. politiet benytter sig af, så du er i trygge hænder.

Med den nye persondataforordning vil der også ske ændringer ved indlæsning i forbindelse med kursusaktiviteterne. Systemet benytter dit personnummer for at sikre korrekt identifikation af dig som optiker/optometrist, men fremover vil det ikke være synligt. Du vil i stedet få et OBES-kort med en stregkode, som kan genkendes i OBES' database.

Derfor bliver leverandører eller andre kursusudbydere heller ikke bedt om at scanne deres sygesikringskort (det kan dog benyttes som en reserve).

Du skal dog være opmærksom på, at hvis sekretariatet ingen informati-

oner får, er der ingen mulighed for at registrere dine efteruddannelsespoint.

I hele 2018 vil der blive arbejdet med introduktionen af det nye system og dermed sikre, at så mange point som muligt bliver registreret, ligesom det vil være muligt at få sekretariatet til at efterregistrere dine point, hvis du har været på en konference eller lignende i udlandet.

36 POINT

Optikerforeningen og Serviceforbundet – Urmagerne og Optikerne har et ønske om at alle optikere og optometriste som minimum opnår 36 point over en treårig periode. Det svarer til en times efteruddannelse pr. måned. Den gennemsnitlige optiker/optometrist har i dag registreret cirka 15 minutter pr. måned i efteruddannelse.

KURSUS

O P T I K E R F O R

BEMÆRK
MANDAG

WORKSHOP MED MULTI- FOKALE LINSER EFTER FLERSTYRKELINSER

MANDAG 8. JANUAR

Foredragsholder:
Info kommer senere

Sted: KEA, Guldbergsgade 29N,
2200 København N

Se mere:
[www.optikerforeningen.dk / kurser](http://www.optikerforeningen.dk/kurser)

JANUAR

BEMÆRK
ONSDAG

WORKSHOP MED MULTI- FOKALE LINSER EFTER FLERSTYRKELINSER

ONSDAG 10. JANUAR

Foredragsholder:
Info kommer senere

Sted: Optikerhøjskolen
EA Dania, Minervavej 63,
8960 Randers SØ

Se mere:
[www.optikerforeningen.dk / kurser](http://www.optikerforeningen.dk/kurser)

KALENDER

E N I N G E N 2 0 1 8

SPECIALLINSEKURSUS

MANDAG-FREDAG
5.-9. MARTS

Foredragsholder:
Claus van Weezel, m.fl.

Sted: Kennedy Centret,
Glostrup Hospital

Se mere:
[www.optikerforeningen.dk/
kurser](http://www.optikerforeningen.dk/kurser)

FILTERGLAS

TORS DAG 15. MARTS

Foredragsholder:
Karsten Haarh

Sted: Optikerhøjskolen
EA Dania, Minervavej 63,
8960 Randers SØ

Se mere:
[www.optikerforeningen.dk/
kurser](http://www.optikerforeningen.dk/kurser)

ICBO – 8TH INTERNATIONAL CONGRESS OF BEHAVIOURAL OPTOMETRY

TORS DAG-SØNDAG
26.-29. APRIL

Sted: Sydney, Australien

Se mere:
www.icbo.events

NCLF – NORDIC CONTACT LENS FORUM

LØRDAG 26. MAJ

Sted: Stockholm, Sverige

Se mere: <https://nclf.com>

MARTS

APRIL

MAJ

FILTERGLAS

TIRSDAG 13. MARTS

Foredragsholder:
Karsten Haarh

Sted: KEA, Guldbergsgade 29N,
2200 København N

Se mere:
[www.optikerforeningen.dk/
kurser](http://www.optikerforeningen.dk/kurser)

FNS – HELDAGSMØDE

FREDAG 16. MARTS

Foredragsholder:
Info kommer senere

Sted: Info kommer senere

Se mere:
[www.optikerforeningen.dk /
kurser](http://www.optikerforeningen.dk/kurser)

EAOO – EUROPEAN ACADEMY OF OPTOMETRY AND OPTICS CONFERENCE

FREDAG-SØNDAG
11.-13. MAJ

Sted: Pula, Kroatien

Se mere: <http://ocsee.hr/en>

E-KISS – KRASKIN SKEFFINGTON INSTITUTE MEETING

LØRDAG-SØNDAG
26.-27. MAJ

Sted: Info kommer senere

Se mere:
[www.optikerforeningen.dk/
kurser](http://www.optikerforeningen.dk/kurser)

OVERSIGTSKALENDER

O P T I K E R F O R E N I N G E N 2 0 1 8

OPTI '18 INTERNATIONAL TRADE SHOW FOR TRENDS IN OPTICS

12.-14. JANUAR

New Munich Trade Fair Centre, München

www.opti-munich.com

MIDO 2018

24.-26. FEBRUAR

International messe for briller og optik.
Rho-Pero, Milano

www.mido.it

INTERNATIONAL VISION EXPO EAST 2018

16.-18. MARTS

International messe med fokus på mode
og øjensundhed.

New York

www.visionexpoeast.com

JANUAR

FEBRUAR/MARTS

MARTS/SEPTEMBER

GLOBAL SPECIALTY LENS SYMPOSIUM

25.-28. JANUAR

Caesars Palace, Las Vegas, USA

www.gslsymposium.com

COPENHAGEN SPECS 2018

3.-4. MARTS

Messe for briller og optik.

www.copenhagenspecs.dk

INTERNATIONAL VISION EXPO WEST 2018

27.-29. SEPTEMBER

Las Vegas

www.visionexpowest.com

SILMO 2018

6.-9. OKTOBER

International messe for briller og optik.
Paris-Nord Villepinte Udstillingscenter

Promosalons, tlf. 33 93 62 66

www.silmo.fr

OKTOBER

COPENHAGEN SPECS 2018 I BERLIN

20.-21. OKTOBER

Messe for briller og optik.
Arena Berlin, Berlin

www.copenhagenspecs.dk

ADRESSER & TELEFONNUMRE

OPTIKERFORENINGEN

Sekretariat:
Bredgade 20, 1
1260 København K
Tlf. 45 86 15 33
Fax 45 76 65 76
Telefontid: 9-16
fredag 9-15

E-mail:
do@optikerforeningen.dk
www.optikerforeningen.dk

BESTYRELSEN:
Formand:
Per Michael Larsen
Tlf. 20 28 82 37

Næstformand:
Tom Skovbon
Tlf. 20 21 99 00

Erik Sewerin
Tlf. 44 97 05 86

Rasmus Dalsgaard
Tlf. 66 13 50 54

Bent Brodersen
Tlf. 29 63 59 82

OPTIKERNES KOMPETENCE- UDVIKLINGSFOND

Sekretariat:
C/O Serviceforbundet
– Urmagerne og Optikerne
Ramsingsvej 30
2500 Valby
Tlf. 35 47 34 00

Formand:
Anette Pedersen
Tlf. 35 47 34 00

Næstformand:
Michael Kjær Pedersen
Dansk Erhverv

DANSK ERHVERVSOPTIK

Sekretariat:
Bredgade 20, 1
1260 København K
Tlf. 88 44 06 00
Fax 45 76 65 76
Telefontid: 9-15,
fredag 9-12

E-mail:
deo@danskerhvervsoptik.dk
www.danskerhvervsoptik.dk

BESTYRELSEN:
Formand:
Bent Brodersen
Tlf. 29 63 59 82

Næstformand:
Gert Larsen
Tlf. 47 77 12 13

Kristina Flor
Tlf. 49 21 42 21

Lars Kristiansen
Tlf. 98 17 47 77

OPTIKBRANCHENS LEVERANDØRFORENING

Formand:
Thomas Grouleff
Rodenstock Danmark

Sekretariat:
Christiane Schaumburg
Klampenborgvej 27
2930 Klampenborg
Tlf. 33 13 33 31
Fax 44 91 00 81

SERVICEFORBUNDET – URMAGERNE OG OPTIKERNE

Formand:
Anette Pedersen
Ramsingsvej 30
2500 Valby
Tlf. 35 47 34 00

E-mail:
uol@forbundet.dk
www.uol.dk

**KEA – Københavns
Erhvervsakademi**
Optometriafdelingen
Guldbergsgade 29N
2200 København N
Tlf. 46 46 03 18
www.kea.dk/optometri

OPTIKERHØJSKOLEN
Erhvervsakademi Dania
Minervavej 63
8960 Randers SØ
Tlf. 72 29 10 00
www.optikerskolen.dk

**ØJENFORENINGEN
VÆRN OM SYNET**
Ny Kongensgade 20, 1.
1557 København V
Tlf. 33 69 11 00
Fax 33 69 11 01

**DET DANSKE
OPTIKMUSEUM**
Museum Østjylland
Stemannsgade 2
8900 Randers C
Tlf. 87 12 26 00

**FASS Foreningen af
SvagsynsSpecialister**
Formand:
Gitte Tubæk
Oplysninger om foreningen
og indmeldelse:
www.svagsynsforeningen.dk
info@svagsynsforeningen.dk

OPTIKEREN

ANSVARLIG OVER FOR
PRESSELOVEN:

Per Michael Larsen
Formand for
Optikerforeningen

ÅRSABONNEMENT:
6 numre: Kr. 486 – ekskl.
moms + porto.

Ekstra blade til samme
adresse:

6 numre:
Kr. 270 – ekskl. moms
+ evt. mer-porto.

Eftertryk af bladets
artikelstof er kun tilladt
med skriftlig tilladelse.

Næste nummer: 2-2018
Udkommer: 23.02.2018
Stof i hænde: 16.01.2018

Annoncer til næste
nummer skal være
Jette Sterndorff-Jessen,
Rosendahl Mediaservice,
i hænde senest
den 31.01.2018

MEET US AT
OPTI / MÜNCHEN
12-14 JANUARY
HALL C2
MONTER C2:602

wesc®

© WeAretheSuperlativeConspiracy